

Makszim Gorkij

Éjjeli menedékhely

(Színmű négy felvonásban)

Fordította: Gábor Andor

ELSŐ FELVONÁS
MÁSODIK FELVONÁS
HARMADIK FELVONÁS
NEGYEDIK FELVONÁS

Szereplők

MIHAIL IVANOV KOSZTILJOV, 54 éves, az éjjeli menedékhely tulajdonosa

VASZILISZA KARPOVNA, a felesége, 26 éves

NATASA, Vasziliszta húga, 20 éves

MEDVEGYEV, nagybátyjuk, rendőr, 50 éves

VASZKA PEPEL, 28 éves

ANDREJ MITRICS KLESCS, lakatos, 40 éves

ANNA, a felesége, 30 éves

NASZTYA, leány, 24 éves

KVASNYA, lepényárusnő, nincs még 40 éves

BUBNOV, sapkakészítő, 45 éves

BÁRÓ, 33 éves

SZATYIN

SZÍNÉSZ

LUKA, vándor, 60 éves

ALJOSKA, csizmadia, 20 éves

FERDENYAKÚ

TATÁR

Néhány mezítlábas, sem nevük, sem szerepük nincs.

ELSŐ FELVONÁS

Barlangszerű pince. Súlyos kőboltozatok, füstösek, vakolatuk lehullt. A világosság a néző felől és fölülről lefelé, a jobb oldali szögletes ablakból. A jobb sarkot Pepel szobája foglalja el, melyet vékony fal választ el. Az ajtó mellett még ebben a szobában Bubnov priccse. A bal sarokban nagy, orosz kemence, a bal téglafalban ajtó a konyhába, amelyben Kvasnya, a Báró és Nasztya lakik. A kemence és az ajtó között a fal mellett széles ágy, melyet szennyes vászonfüggöny választ el a helyiség többi részétől. A falak mellett mindenütt priccsek. A bal fal mellett elöl: fatuskó, satuval és kis üllővel, s mellette egy alacsonyabb. Ezen ül az üllő előtt Klescs, s régi lakatokhoz kulcsokat próbálgat. Lábánál két nagy kulcsköteg drótygyűrűre fűzve, horpadt pléhszamovár, kalapács,

reszelők. Az éjjeli szállás közepén nagy asztal, két pad, zsámoly; mindez festetlen és piszkos. Az asztalon a szamovár mellett Kvasnya tesz-vesz. A Báró fekete kenyeret rág, Nasztya a zsámolyon, az asztalra könyökölve, egy elrongyolódott könyvet olvas. A függönnyel elzárt ágyon Anna köhécstel. Bubnov a priccseu ül, egy sapkaformázót szorít a térdéhez, s régi, felfejtett nadrágokból sapkát próbál rajtuk. Mellette összetört kalapskatulya, melyből sapkaellenzőt csinál, viaszosvászon darabok, rongyok. Szatyin most ébredt fel, fekszik a priccseu és ordít. A kemencén a Színész fészkelődik és köhög, de láthatatlanul. Tavasz eleje, reggel.

BÁRÓ

Tovább!

KVASNYA

Neem, mondok. Drágám, ezzel te csak tágulj mellőlem. Én, mondok, kipróbáltam ezt... És most már száz fött rákért sem megyek én férjhez!

BUBNOV

(Szatyinhoz) Te mit rőfögsz?

(Szatyin ordít.)

KVASNYA

Márminthogy én, mondok, a szabad asszony, a magam gazdája, valakinek a passzusába írássam magam... hogy én férfi rabja legyek - nem én! Még az amerikai princé sem - ahhoz sem megyek feleségül. Eszemágába sincs!

KLESCS

Hazudsz!

KVASNYA

Micsoda?

KLESCS

Hazudsz... Férjhez fogsz menni Abramkához.

BÁRÓ

(kikapja Nasztya kezéből a könyvet, elolvassa a címét) "Végzetes szerelem"... *(Hahotázik.)*

NASZTYA

(kinyújtja a kezét) Add ide... Add ide! Na... Ne bomolj!

(A Báró ránéz, és a könyvvel a levegőbe csapkod.)

KVASNYA

(Klescshoz) Tudod, mi vagy te? Vörös bakkecske! Rádásul még hazudsz is. És hogy mersz ilyen orcátlanul beszélni velem?

BÁRÓ

(a könyvvel Nasztya fejére üt) Buta vagy te, Nasztya...

NASZTYA

(elveszi a könyvet) Add ide...

KLESCS

Nagy dáma vagy te... De Abramkával megesküszöl... Csak arra vársz.

KVASNYA

Hát persze! Természetesen... de mennyire! Az kéne még! Te félholtra kínoztad a feleségedet...

KLESCS

Hallgass, vén dög! Nem a te dolgod...

KVASNYA

Ahá! Az igazat nem tűröd!

BÁRÓ

Elkezdődött! Nasztya, hol vagy?

NASZTYA

(nem emeli fel a fejét) Á... Eriggy!

ANNA

(kidugja a fejét a függöny mögül) Elkezdődött a nap! Az Isten szerelméért... ne kiabáljatok... ne veszekedjete!

KLESCS

No, már megint rázendített!

ANNA

Minden áldott nap... Legalább hagynátok békében meghalni.

BUBNOV

Lárma nem riasztja el a halált.

KVASNYA

(Annához megy) És te, anyuskám, hogy tudtal egy ilyen semmirekellővel élni?

ANNA

Hagyj... hagyj békén!

KVASNYA

Nono! te szegény szenvedő! Nagyon fáj a melled? Még nem könnyebb?

BÁRÓ

Kvasnya, ideje a piacra menni.

KVASNYA

Megyünk, mindjárt! *(Annához.)* Akarsz egypár meleg húsos derelyét?

ANNA

Nem kell... köszönöm. Ugyan miért egyek?

KVASNYA

Egyél csak. Meleg étel jót tesz. Berakom egy edénybe és itthagynom... Ha étvágyad lesz rá, megeszed! Gyerünk, Báró... *(Klescshez.)* Uhh, te tisztátalan lélek... *(Kimegy a konyhába.)*

ANNA

(köhög) Uramisten...

BÁRÓ

(Nasztyát kicsit tarkón üti) Hagyd abba... te bolond!

NASZTYA

(morog) Hordd el magad! Én sem zavarlak téged...

(A Báró fütyörészve kimegy Kvasnya után.)

SZATYIN

(föltápaszkodik a priccsen) Ki vert meg engem tegnap?

BUBNOV

Nem mindegy az neked?

SZATYIN

Mondjuk, hogy mindegy... De miért vertek meg?

BUBNOV

Kártyáztál?

SZATYIN

Kártyáztam...

BUBNOV

Azért vertek meg...

SZATYIN

Csirkefogók...

SZÍNÉSZ

(lekandikál a kemencéről) Egyszer még agyonütnek, úgy bizony.

SZATYIN

Te meg hülye vagy.

SZÍNÉSZ

Miért?

SZATYIN

Mert kétszer nem verhetnek agyon.

SZÍNÉSZ

(kis szünet után) Nem értem... Miért... Miért nem?

KLESCS

Te meg mássz le a kemencéről, és szedd rendbe a szállást... Mit lustálkods?

SZÍNÉSZ

Nem a te dolgod...

KLESCS

Jöjjön csak be Vaszilisz, majd megmutatja neked, kinek a dolga...

SZÍNÉSZ

Az ördög vigye el Vasziliszát! Ma a Bárón van a sor! Báró!

BÁRÓ

(kijön a konyhából) Nekem nincs időm takarítani... Én a piacra megyek Kvasnyával...

SZÍNÉSZ

Az engem nem érdekel... Miattam akár a fegyházba is mehatsz... De söpörnöd ma neked kell... Én mások helyett nem dolgozom...

BÁRÓ

Hát vigyen el az ördög! Nasztyuska majd felsöpör... Hé, te végzetes szerelem, térj már magadhoz!
(Elveszi Nasztyától a könyvet.)

NASZTYA

(feláll) Mit akarsz? Add ide! Te arcátlan! És ráadásul - báró!

BÁRÓ

(odaadja a könyvet) Nasztya! Söpörj ki helyettem, jó?

NASZTYA

(kimegy a konyhába) Hogyne... De még mennyire!

KVASNYA

(a konyhaajtóból a Báróhoz) Gyere már! Kitakarítanak nélküled is... Színész! Téged kérnek, tedd csak meg. Igazán nem törik le a derekad!

SZÍNÉSZ

De hát... mindig én... nem értem...

BÁRÓ

(a konyhából vállrúdon kosarakat hoz ki. A kosarakban rongyokkal letakart fazekak) Ma valahogy nehéz...

SZATYIN

Érdemes volt neked bárónak születned...

KVASNYA

(a Színészhez) Te pedig söpörj fel! *(Kimegy a folyosóra, maga előtt bocsátva a Bárót.)*

SZÍNÉSZ

(lemászik a kemencéről) Nekem árt, ha port szívok be. *(Büszkén.)* Az én organizmusomat megmérgezte az alkohol... *(A priccsen ülve elgondolkodik.)*

SZATYIN

Organizmus... organon...

ANNA

Andrej Mitrics...

KLESCS

Mit akarsz?

ANNA

Húsos derelyét hagyott itt nekem Kvasnya... Vedd és edd meg.

KLESCS

(odamegy hozzá) És te nem eszel?

ANNA

Nem kívánom... Minek egyem? Te dolgozol, neked szükséged van rá...

KLESCS

Félsz? Ne félj... Lehet, hogy még...

ANNA

Menj és egyél. Rosszul vagyok... érzem, hogy nemsokára...

KLESCS

(távozóban) Nem baj... Talán még fölkelysz... Volt már ilyen! *(Kimegy a konyhába.)*

SZÍNÉSZ

(hangosan, mintha hirtelen fölébredt volna) Tegnap a kórházban a doktor azt mondta nekem: az ön organizmusát, azt mondja, teljesen megmérgezte az alkohol.

SZATYIN

(mosolyogva) Organon...

SZÍNÉSZ

(makacsul) Nem organon, hanem or-ga-niz-mus.

SZATYIN

Szikamber...

SZÍNÉSZ

(legyint) Eh, butaság! Én komolyan beszélek... Igen. Ha az organizmust megmérgezte az alkohol... ez azt jelenti, hogy nekem árt, ha padlót söprök... ha port szívok be...

SZATYIN

Makrobiotika... hááá!

BUBNOV

Te mit morogsz?

SZATYIN

Szavakat... Van még egy szó: transzcendentális.

BUBNOV

Az mi?

SZATYIN

Nem tudom... elfelejtettem...

BUBNOV

Akkor minek mondod?

SZATYIN

Csak úgy... Meguntam én, komám, az összes emberi szavakat... Valamennyi szavunkat meguntam. Mindegyiket legalább ezerszer hallottam...

SZÍNÉSZ

A "Hamlet" című drámában ezt mondják: "Szó, szó, szó!..." Gyönyörű darab... Én a sírásót játszottam benne.

KLESCS

(kijön a konyhából) És a seprűvel mikor fogsz játszani?

SZÍNÉSZ

Nem a te dolgod... *(A mellét veri.)* Ophélia! Imádságodban említsd meg minden bűneim...

(A szín mögött, valahol messze tompa lárma, kiáltozás, rendőrfütty. Klescs munkához ül, és a reszelővel csikorgat.)

SZATYIN

Szeretem az érthetetlen, ritka szavakat... Mikor még gyerek voltam, a távírónál szolgáltam... sok könyvet olvastam.

BUBNOV

Te távírász is voltál?

SZATYIN

Voltam... *(Mosolyogva)* Vannak nagyon jó könyvek... És vannak nagyon érdekes szavak... Én művelt ember voltam... Tudod?

BUBNOV

Hallottam... százszor is! No és ha voltál? Hű, de nagy dolog! Én például szűcs voltam... Saját műhelyem volt... A kezem csupa sárga volt a festéktől; prémeket festettem. Olyan sárga volt a kezem, komám, a könyökömig! Már azt hittem, hogy holtomig le nem mosom... Hogy olyan sárga kézzel halok meg... És most, nézd a kezemet, egyszerűen piszkos... Bizony!

SZATYIN

No és aztán?

BUBNOV

És több semmi...

SZATYIN

És miért mondtad el ezt?

BUBNOV

Csak úgy, példának okáért... Az jön ki belőle, akárhogy bepingálsz magad, minden lekopik... Minden lekopik. Bizony!

SZATYIN

Jaj... fájnak az én csontjaim.

SZÍNÉSZ

(*ül, karjával átfogja a térdét*) A műveltség bolondság. Fődolog a tehetség. Ismertem egy színészt, a szerepet csak szótagolva tudta olvasni, de a hősöket úgy játszotta, hogy... a színház recsegett-ropogott, és majd összedőlt a publikum lelkesedésétől.

SZATYIN

Bubnov, adj öt kopejkát.

BUBNOV

Nekem csak kettő van.

SZÍNÉSZ

Én azt mondom: tehetség kell a hősnek. S a tehetség az az ember hite önmagában, a tulajdon erejében...

SZATYIN

Adj nekem öt kopejkát, és én elhiszem, hogy te tehetség vagy, hős krokodil, titkosrendőr... Klescs, adj öt kopejkát!

KLESCS

Menj a fenébe! Sokan vagytok itt...

SZATYIN

Mit dühöngsz? Hisz nincs egy garasod se, tudom.

ANNA

Andrej Mitrics... Nehéz itt a levegő... fulladok...

KLESCS

Mit csináljak?

BUBNOV

Nyisd ki a folyosó ajtaját...

KLESCS

Hát jó. De te a priccse ülsz, én meg a padlón... Engedj a helyedre, és nyisd ki az ajtót... Én úgyis meg vagyok hülve...

BUBNOV

(*nyugodtan*) Az én kedvemért nem kell kinyitni. A te feleséged kéri...

KLESCS

(*mogorván*) Ezt akárki kérhette volna.

SZATYIN

Zúg a fejem... Eh! Miért ütik az emberek egymásnak a fejét?

BUBNOV

Nemcsak a fejét, ütik azok az egész testet is. (*Fölkel.*) Megyek fonalat venni... és a gazdáinkat még nem láttuk máma... Mintha megdőglöttek volna. (*Kimegy. Anna köhög; Szatyin, feje alá téve a kezét, mozdulatlanul fekszik.*)

SZÍNÉSZ

(*bánatosan néz körül, Annához megy*) Hogy vagy? Rosszul?

ANNA

Fülledt a levegő.

SZÍNÉSZ

Kivezesselek a folyosóra? No, állj fel. (*Segít fölkelni az asszonynak, ruhadarabot dob a vállára, feltámoogatja s kivezeti a folyosóra.*) Így, így... Csak keményen! Magam is beteg vagyok... megmérgezett az alkohol.

KOSZTILJOV

(*az ajtóban*) Sétálni mentek? Ah, szép kis párocska. A birka meg a barika...

SZÍNÉSZ

Te meg húzódj félre... Nem látod, hogy betegek mennek?

KOSZTILJOV

Hát csak menjetek... (*Az orra alatt valami istenes éneket dúdol, gyanakodva néz körül a szálláson, és balra hajtja a fejét, mintha Pepel szobájába hallgatóznék. Klescs élesen csörömpöl a kulcsokkal, csikorog a reszelővel, és szemével követi a gazdát.*) Csikorogsz?

KLESCS

Mi az?

KOSZTILJOV

Csikorogsz, mondom. (*Szünet.*) Á, á... éppen hogy... mit is akartam kérdezni? (*Gyorsan és halkán.*) A feleségem nem volt itt?

KLESCS

Nem láttam...

KOSZTILJOV

(*óvatosan Pepel szobájának ajtajához közeledik*) Hogy te azért a havi két rubelért milyen sok helyet foglalsz el! Ágyad van... magad ülsz rajta... Hát ez megvan öt rubel ára hely is, bizonyisten. Ki kell vetnem rád még fél rubelt...

KLESCS

Vesd ki rám a hurkot és fojts meg... Hamarosan megdöglesz, és folyton a pénzen jár az eszed.

KOSZTILJOV

Miért fojtsalak meg? Kinek lesz haszna belőle? Az Úr legyen veled, élj a magad örömeire. De én kivetek rád fél rubelt - s olajat veszek a mécsesbe, és a szentek képe előtt fog égni az én áldozatom... S az áldozatom a bűneim bocsánatára ég és teérted is, mert hiszen te a saját bűneidre nem gondolsz... Így lesz... Eh, Andruska, rossz ember vagy te. A feleséged kehes lett a te gonoszágodtól... Senki sem szeret téged, és senki sem tisztel... A munkád is csikorgó, mindenkit zavar...

KLESCS

(*kiabál*) Azért jöttél, hogy engem gyötörj? (*Szatyin hangosan ordít.*)

KOSZTILJOV

(*összerezzzen*) Hé te, bátyuska...

SZÍNÉSZ

(*bejön*) Leültettem az asszonyt a folyosón, betakartam.

KOSZTILJOV

Jó ember vagy te, barátom! Helyes ez... Fölírnák ezt teneked...

SZÍNÉSZ

Mikor?

KOSZTILJOV

A túlvilágon, barátocskám... Ott mindent, minden cselekedetünket fölírják...

SZÍNÉSZ

De talán már itt megjutalmazhatnál a jóságomért.

KOSZTILJOV

Azt én hogyan tehetném?

SZÍNÉSZ

Engedd el az adósságom felét.

KOSZTILJOV

Hehe! Te mindig tréfálsz, te kedves ember, te mindig játszol... Hát meg lehet fizetni a szív jóságát pénzzel? A jóság minden haszonnál többet ér, de a te adósságod nálam az csak adósság marad. Vagyis, azt meg kell fizetned. De a te jóságodat nekem, öreg embernek, ingyen kell adnod.

SZÍNÉSZ

Nagy kópé vagy te, öreg... (*Kimegy a konyhába; Klescs fölkel s kimegy a folyosóra.*)

KOSZTILJOV

(*Szatyinhoz*) Ez a csikorgó... elszaladt, hehe! Nem szeret ez engem...

SZATYIN

Ki szeret téged az ördögön kívül...

KOSZTILJOV

(*elmosolyodik*) Goromba vagy te, de én valamennyiőtöket szeretlek, tudom én, hogy ti az én szerencsétlen, haszontalan, elveszett testvéreim vagytok... (*Hirtelen*) És... Vaszka itthon van?

SZATYIN

Nézd meg...

KOSZTILJOV

(*az ajtóhoz megy, kopog*) Vaszja!

(*A Színész megjelenik a konyhaajtóban.*
Valamit rág.)

PEPEL

Ki az?

KOSZTILJOV

Én vagyok, én, Vaszja.

PEPEL

Mi kell neked?

KOSZTILJOV

(*visszahúzódik*) Nyisd ki az ajtót...

SZATYIN

(*nem néz Kosztiljovra*) Kinyitná, de ott az asszony...

(*A Színész prüszköl.*)

KOSZTILJOV

(*nyugtalanul, halkán*) Há? Ki van ott? Mit mondasz?

SZATYIN

Mi az? Hozzám beszélsz?

KOSZTILJOV

Mit mondtál te?

SZATYIN

Ezt én csak úgy... magamnak...

KOSZTILJOV

Vigyázz, barátom! Tréfálj módjával... Igen! (*Erősen kopog az ajtón.*) Vaszilij...

PEPEL

(*kinyitja az ajtót*) Na, mit zavarsz?

KOSZTILJOV

(benéz a szobába) Én... láttad... te...

PEPEL

Elhoztad a pénzt?

KOSZTILJOV

Beszélnem kell veled...

PEPEL

Elhoztad a pénzt?

KOSZTILJOV

Micsoda pénzt? Várj...

PEPEL

A pénzt, a hét rubelt, az óráért - na?

KOSZTILJOV

Micsoda óráért? Ó, te...

PEPEL

Na, nézd csak! Tegnap tanúk előtt eladtam neked egy órát tíz rubelért... Hármát kaptam rá, add ide a hetet. Mit mereszted a szemedet? Itt csoszog és zavarja az embereket... És a földolgot elfelejti.

KOSZTILJOV

Psz! Ne haragudj, Vaszja, az az óra...

SZATYIN

Lopott óra volt...

KOSZTILJOV

(szigorúan) Lopott holmit én nem veszek... Hogy mondhatasz ilyen...

PEPEL

(vállon ragadja) Mondd, miért zavarasz? Mi kell neked itt?

KOSZTILJOV

Nekem semmi... Megyek is... Ha te ilyen...

PEPEL

Eriggy és hozd a pénzt!

KOSZTILJOV

Jaj, milyen gorombák az emberek... Ajaj... *(Kimegy.)*

SZÍNÉSZ

Komédia!

SZATYIN

Nagyszerű! Ezt szeretem...

PEPEL

Miért jött ide?

SZATYIN

(nevet) Nem érted? A feleségét keresi... És te miért nem ütöd ezt agyon, Vaszilij?

PEPEL

Egy ilyen nyavalyás miatt rontsam el az életem?...

SZATYIN

Csináld okosan. Aztán elveszed Vasziliszát... Gazdánk lesz itt...

PEPEL

Nagy öröm! Ti nemcsak az egész gazdaságomat, hanem, amilyen jó ember vagyok, engemet is elinnátok a kocsmában... *(Leül egy priccse.)* Vén sátán... Felköltött... Pedig olyan szép álmom volt: azt álmodtam, hogy horgászok, és a horgomra akad egy óriási hal! Mekkora hal! Csak álmában lát az ember ilyet... Hát kirántom és folyton attól félek, hogy a zsinór elszakad. Erre kikészítem a hálócskát, és azt gondolom, no, most...

SZATYIN

És nem hal volt, hanem Vasziliszta volt.

SZÍNÉSZ

Vasziliszát már régen megfogta...

PEPEL

(haragosan) Eredjete a fenébe... vele együtt!

KLESCS

(bejön a folyosóról) Micsoda hideg... Kutyáknak való...

SZÍNÉSZ

Annát még nem hoztad be. Megfázik...

KLESCS

Nataska magával vitte a konyhába...

SZÍNÉSZ

Az öreg majd kikergeti...

KLESCS

(leül dolgozni) Na... Nataska majd behozza...

SZATYIN

Vaszilij! Adj egy ötkopejkást...

SZÍNÉSZ

(Szatyinhoz) Eh, csak ötöt kérsz? Vaszja, adj nekünk húsz kopejkát.

PEPEL

Gyorsan adni kell... amíg egy rubelt nem kértek. Ne!

SZATYIN

Giblártárr! Legjobb emberek a világon a tolvajok!

KLESCS

(mogorván) Mert könnyen szerzik a pénzt... Ezek nem dolgoznak...

SZATYIN

Sokan szerzik a pénzt könnyen, de kevesen adják ki könnyen... Munka? Tedd számomra a munkát kellemessé... akkor talán dolgozni fogok... Igen! Esetleg! Ha a munka élvezet, akkor az élet gyönyörű! Ha a munka kötelesség, akkor az élet rabság! *(A Színészhez.)* Te, Szardanapal! Menjünk...

SZÍNÉSZ

Gyerünk, Nabukadonozor! Leiszom magam mint... negyvenezer korhely... *(Elmennek.)*

PEPEL

(ásít) Hogy van a feleséged?

KLESCS

Úgy látszik, hamarosan... *(Szünet.)*

PEPEL

Csak elnézlek - úgyis hiába csikorogsz.

KLESCS

Hát mit csináljak?

PEPEL

Semmit se csinálj...

KLESCS

És hogy fogok akkor meglenni?

PEPEL

Élnek az emberek...

KLESCS

Ezek? Micsoda emberek ezek? Söpredék, csürhe... emberek! Én munkásember vagyok... Én rájuk nézni is szégyellek... Én gyerekkoromtól fogva dolgozom... Azt hiszed, nem fogok kimászni innen? Kimászok... ha lemegy is rólam a bőr, kimászok... Várj csak... Meghal a feleségem... Fél éve élek itt, mintha hat esztendő lett volna...

PEPEL

Senki se rosszabb itt náladnál... Hiába is beszélsz.

KLESCS

Nem rosszabb? Becsület nélkül élnek, lelkiismeret nélkül...

PEPEL

(közömbösen) Honnan vegyék a becsületet, a lelkiismeretet? A lábukra csizma helyett nem húzhatnak se becsületet, se lelkiismeretet... Becsület, lelkiismeret azoknak kell, akiknek hatalmuk meg erejük van...

BUBNOV

(bejön) Uhh... összefagytam!

PEPEL

Bubnov, van neked lelkiismereted?

BUBNOV

Mim van-e? Lelkiismeretem?

PEPEL

Az, persze!

BUBNOV

Minek a lelkiismeret? Nem vagyok én gazdag...

PEPEL

Én is azt mondom. Becsület, lelkiismeret a gazdagnak kell, igen! De Klescs szid bennünket, azt mondja, nincs nekünk lelkiismeretünk...

BUBNOV

Tán kölcsön akarta kérni?

PEPEL

Neki túl sok van belőle...

BUBNOV

Vagyis eladja? De itt senki meg nem veszi. Látod, törött skatulyát még vennék... de azt is hitelbe...

PEPEL

(oktató hangon) Szamár vagy te, Andrjuska! A lelkiismeretről hallgasd meg Szatyint vagy a Bárót...

KLESCS

Nincs nekem miről beszélnem velük.

PEPEL

Azok okosabbak náladnál... Pedig részegesek...

BUBNOV

Aki iszik és okos, értékes, mint a fokos...

PEPEL

Szatyin azt mondja: minden ember azt kívánja, hogy a szomszédjának legyen jó lelkiismerete - de látod, senkinek sincs magának kedve hozzá... És ez igaz...

(Natasa bejön. Mögötte Luka, bottal kezében, vállán bugyor. Övén fazék és teáskanna.)

LUKA

Jó egészséget, becsületes emberek!

PEPEL

(bajuszát simogatja) Á, á, Natasa!

BUBNOV

(Lukához) Hol van már a mi becsületünk!

NATASA

Itt az új lakó...

LUKA

(Bubnovhoz) Nekem mindegy! Én a zsványokat is megbecsülöm, szeretem; nincs az a bolha, aki rossz volna, mind fekete, mind ugrik, így van ez. Mondd, kedves leányom, hol helyezkedjem el?

NATASA

(a konyhaajtóra mutat) Oda menj, nagyapó...

LUKA

Köszönöm, kislányom! Ha oda, hát oda... Öreg embernek, ahol a meleg, ott a hazája.

PEPEL

Micsoda érdekes öreget hozott ide, Natasa...

NATASA

Magánál érdekesebb... Andrej! A feleséged nálunk van a konyhában. Várj egy kicsit, és gyere érte.

KLESCS

Jó... Majd megyek...

NATASA

Te most talán kicsit kedvesebben bánnál vele... Most már nem sokáig...

KLESCS

Tudom.

NATASA

Tudod... Nem elég azt tudni, meg is kell érteni. Hiszen olyan borzasztó meghalni...

PEPEL

Pedig én nem félek...

NATASA

Hát persze! Ilyen nagy vitéz...

BUBNOV

(fütyent) Ez a fonál olyan rohadt...

PEPEL

Igazán, nem félek. Akár azonnal - szívesen meghalok! Vegyen egy kést, szúrjon a szívembe...
Meghalok, meg se nyikkanok! Sőt örömmel halnék meg, mert tiszta kéztől...

NATASA

(kimegy) Na, másnak beszélje tele a fejét.

BUBNOV

(vontatottan) Rohadt ez a fonál...

NATASA

(a folyosó ajtajánál) Ne felejtse el, Andrej, a feleségedet...

KLESCS

Nem felejttem el...

PEPEL

Remek leány!

BUBNOV

Hát bizony az...

PEPEL

Miért bánik velem... így? Elutasít... Hiszen úgyis mindegy - itt elkallódik.

BUBNOV

Te leszel az oka.

PEPEL

Miért én? Én sajnálom...

BUBNOV

Mint a farkas a bárányt...

PEPEL

Hazudsz te! Én nagyon... sajnálom... Rosszul él ez itt... Látom én...

KLESCS

Várj csak, ha Vaszilisza meglátja, hogy beszélgetsz vele...

BUBNOV

Vaszilisza! Az bizony ingyen nem adja oda a jussát... Gonosz asszony...

PEPEL

(végigfekszik a priccsen) Eriggyetek a fenébe mind a ketten... Próféták!

KLESCS

Majd meglátod... Várj csak!

LUKA

(a konyhában énekel) Éjnek idején nem látni az utat...

KLESCS

(kimegy a folyosóra) Na, tessék, ez is ordít.

PEPEL

Micsoda unalom... Vajon miért unatkozom én annyira néha? Élsz, éldegélsz, minden gyönyörű!
Aztán hirtelen mintha megfagyna az ember, elfogja az unalom...

BUBNOV

Az unalom? Mm-m...

PEPEL

Haj-haj!

LUKA

(énekel) Hej, nem látni az utat...

PEPEL

Öreg! Hé!

LUKA

(kinéz az ajtón) Nekem szólsz?

PEPEL

Neked. Ne énekelj.

LUKA

(kijön) Nem kedveled?

PEPEL

Ha szépen énekelnek - kedvelem...

LUKA

És én eszerint nem szépen énekelek?

PEPEL

Eltaláltad...

LUKA

Nicsak! Azt hittem pedig, hogy szépen énekelek. Mindig így szokott ez lenni, az ember azt gondolja magában - ezt jól csinálom! És egyszerre csak az embereknek nem tetszik...

PEPEL

(nevet) Hát ez így van.

BUBNOV

Azt mondd, hogy unatkozol, de közben nevetsz.

PEPEL

Mi közöd hozzá? Te varjú!

LUKA

Ki unatkozik itt?

PEPEL

Hát látod, én...

(A Báró bejön.)

LUKA

Nézd csak... ott kinn a konyhában ül egy leány, könyvet olvas és sír! De igazán! A könnyei folynak... Mondom neki: kedves, te miért sírsz, há? És a lány azt mondja: sajnálom őket! Kit sajnálsz? - kérdem tőle. És a lány azt mondja: ezeket itt a könyvben... Lám, emberek mivel foglalkoznak! Ez is az unalomtól van.

BÁRÓ

Az a lány bolond.

PEPEL

Báró! Ittál teát?

BÁRÓ

Ittam. No és?

PEPEL

Akarsz egy fél üveg pálinkát?

BÁRÓ

Hát persze. No és?

PEPEL

Állj négykézláb és ugass, mint a kutya.

BÁRÓ

Te bolond! Mi vagy te? Kupec? Vagy részeg?

PEPEL

Na, ugass! Mulatságos lesz... Te úr vagy... Valamikor a magunkfajta embernek se nézted. No és?

BÁRÓ

No és? Mi kell még?

PEPEL

Mi kellene? Én most téged ráveszek, hogy ugass, mint a kutya, és te ugatni fogsz... Mert ugye fogsz?

BÁRÓ

Hát fogok! Te tökfilkó! Micsoda örömed telik neked ebben, ha én magam tudom, hogy csaknem rosszabb vagyok már náladnál is. Akkor próbáltál volna meg négykézláb járatni, amikor még nem voltam egyenlő veled.

BUBNOV

Igaza van!

LUKA

És én is ezt mondom!

BUBNOV

Ami volt, az volt. Ami maradt, az csak semmiség... itt nincs úr... minden lemállott, csak a meztelen ember maradt...

LUKA

Szóval mind egyformák vagyunk... És te, kedves, te báró voltál?

BÁRÓ

Hát ez ki? Te ki vagy, te madárijesztő?

LUKA

(nevet) Grófot láttam és herceget is láttam... De bárót most látok először. Igaz, hogy kicsit rozoga már...

PEPEL

(kacag) Báró! Már majdnem zavarba hoztál...

BÁRÓ

Ideje, hogy okosabb légy, Vaszilij.

LUKA

Ehehe! Elnézlek, barátocskáim... a ti életetek... ojoj!

BUBNOV

Olyan a mi életünk, már kora hajnalban kezdődik az ordítózás...

BÁRÓ

Éltünk mi már jobban is... Igen. Én hajdanában reggel fölébredtem, és ágyban ittam a kávé tejszínhabbal... Igenis!

LUKA

De mindnyájan emberek vagyunk! Akárhogy csűröd-csavarod a dolgot, akárhogy forgolódsz, embernek születél, emberként halsz meg... És én azt látom, hogy az emberek egyre okosabbak,

egyre érdekesebbek lesznek... És egyre rosszabbul élnek, pedig egyre jobban akarnak élni...
Makacsok!

BÁRÓ

Te, öreg, te ki vagy? Hogy kerültél ide?

LUKA

Mármint én?

BÁRÓ

Zarándok vagy?

LUKA

Mindnyájan zarándokok vagyunk a földön... Azt mondják, hallottam róla, hogy a mi földünk is zarándok az égen.

BÁRÓ

(szigorúan) Ez így van. De van neked passzusod?

LUKA

(nem azonnal) És te ki vagy? Spion?

PEPEL

(örömmel) Jól van, öreg. Mi az, Báró, te is megkaptad tőle?

BUBNOV

Hát igen, a Báró megkapta.

BÁRÓ

(zavartan) Na, mi bajotok? Hiszen én csak tréfáltam, öreg! Nekem, komám, nekem magamnak sincsenek papírjaim.

BUBNOV

Hazudsz!

BÁRÓ

Illetve papírjaim vannak... de nem érnek azok semmit.

LUKA

Hát a papírok mind olyanok... nem érnek azok semmit.

PEPEL

Báró! Menjünk a kocsmába...

BÁRÓ

Gyerünk! Na, isten veled, öreg, nagy kópé vagy te!

LUKA

Ki ilyen, ki olyan, te kedves...

PEPEL

(az ajtónál a folyosón) Na, gyerünk már! *(Kimegy. A Báró gyorsan utána.)*

LUKA

Ez az ember valóban báró volt?

BUBNOV

Ki tudja? Úriember volt, annyi bizonyos... Még most is... sokszor nem az, de aztán hirtelen kibújik belőle az úr. Nem szokott még le róla, úgy látszik.

LUKA

Az úriemberség, az olyan, mint a himlő... kigyógyul belőle az ember, de megmarad a nyoma...

BUBNOV

Derék ember... Csak néha nekivadul... Mint az előbb a te passzusoddal...

ALJOSKA

(bejön, részeg, harmonika van a kezében. Füttyül) Hé, lakók!

BUBNOV

Mit ordítasz?

ALJOSKA

Pardon... Bocsánat. Én udvarias ember vagyok...

BUBNOV

Megint becsíptél?

ALJOSKA

De még mennyire! Az örszobáról most Megyakin, a rendőr, kidobott és azt mondja: az utcán, azt mondja, a szagodat se érzem. Nem ám! Én karakteres ember vagyok. A gazda mégis rossz szemmel néz rám... De kicsoda a gazda? Pfü-fü! Egy félreértés!... Iszákos ember a gazda... De én olyan ember vagyok, hogy... én semmit se akarok! Én semmit se akarok és pont! Végy meg engem egy rubel húszért! De én semmit se akarok.

(Nasztya bejön a konyhából.)

ALJOSKA

Adj ide egy milliót - nem akarom! És hogy engem, derék embert, egy másik ember kommandírozzon, egy részeges ember, azt én nem kívánom! Nem akarom!

(Nasztya az ajtónál áll, a fejét ingatja, Aljoskára néz.)

LUKA

(jóakaratóúan) Ej, te legény, miket beszélsz te...

BUBNOV

Az emberi butaság beszél belőle...

ALJOSKA

(elnyúlik a padlón) Na, egyetek meg! De én semmit sem akarok. Én elkeseredett ember vagyok. Mondjátok meg nekem, kinél vagyok én rosszabb? Miért vagyok én rosszabb a többieknél? Ez a Megyakin azt mondja: ne menj az utcára, mert a pofádba verek! De én - én kimegyek... Kimegyek és lefekszem az utca közepére, gázoljanak el! Én semmit se akarok!

NASZTYA

Szerencsétlen ember... Ilyen fiatal és máris tönkre van téve.

ALJOSKA

(meglátja Nasztyát, föltérdel előtte) Kisasszony! Mamzell! Párlé franszé... Preiszkurant! Be vagyok csípve.

NASZTYA

(hangosan susogja) Vaszilisza!

VASZILISZA

(gyorsan kinyitja az ajtót, Aljoskához) Te megint itt vagy?

ALJOSKA

Jó napot kívánok... Alászolgája...

VASZILISZA

Neked, te rohadt, megmondtam, hogy a színedet se lássam... És megint idejöttél?

ALJOSKA

Vaszilisza Karpovna... Ha akarod, eljátszom neked a gyászindulót.

VASZILISZA

(vállánál fogva lökdösi) Eriggy.

ALJOSKA

(az ajtó felé indul) Várj csak... Így nem szabad! A gyászindulót... Nemrég tanultam! Friss muzsika... Ne bánts, így nem szabad!

VASZILISZA

Majd én megmutatom neked, mit szabad, mit nem. Az egész utcát rád uszítom... Te átkozott pogány... Fialtal vagy te még ahhoz, hogy megugass engem.

ALJOSKA

(kiszalad) No én megyek.

VASZILISZA

(Bubnovhoz) A lábát ide be ne tegye! Hallottad?

BUBNOV

Nem vagyok én a te strázsád.

VASZILISZA

Nekem nincs közöm ahhoz, hogy te mi vagy, mi nem. Ne felejtsd el, hogy kegyelemből élsz itt! Mennyivel tartozol?

BUBNOV

(nyugodtan) Nem számoltam össze.

VASZILISZA

Na, nézd, hát - majd én összeszámolom!

ALJOSKA

(kinyitja az ajtót, bekiabál) Vaszilisza Karpovna! Nem félek tőled... nem félek! *(Elbújik. Luka nevet.)*

VASZILISZA

Hát te ki vagy?

LUKA

Átutazó... Vándor...

VASZILISZA

Csak éccakára, vagy lakónak?

LUKA

Majd elvállik.

VASZILISZA

Passzust!

LUKA

Azt lehet...

VASZILISZA

Add ide!

LUKA

Majd elviszem... A lakásodra viszem.

VASZILISZA

Utasember... Na, nézd. Ha csavargót mondasz, közelebb jártál volna az igazsághoz...

LUKA

(felsóhajt) Nem simogatod te az embert, anyuskám...

(Vaszilisz az ajtóhoz megy, Pepel szobájához.)

ALJOSKA

(benéz a konyhából és sűgva kérdi) Elment már he?

VASZILISZA

(feléje fordul) Te még itt vagy?

(Aljoska elbűjik, fűtyül. Nasztya és Luka nevet.)

BUBNOV

(Vasziliszához) Nincs itt...

VASZILISZA

Kicsoda?

BUBNOV

Vaszka...

VASZILISZA

Téged kérdeztelek?

BUBNOV

Hát látom... szétnéztél mindenfelé...

VASZILISZA

Azt nézem, rend van-e, megértted? Miért nincs nálatok még most sem kisöpörve? Hányszor megparancsoltam, hogy tisztaság legyen itt?

BUBNOV

A Színésznek kellett volna ma...

VASZILISZA

Nem érdekel, hogy kinek! Mert ha jönnek az egészségügyiek, és büntetést rónak ki, akkor én valamennyiőtöket kidoblak.

BUBNOV

(nyugodtan) És miből fogsz élni?

VASZILISZA

Szemét itt ne legyen! *(Kimegy a konyhába Nasztyához.)* Te mit görnyedezel ezzel itt? Miért olyan dagadt a pofád? Miért állsz itt, mint egy faszent? Söpörd fel a padlót! Natalját láttad? Volt itt?

NASZTYA

Nem tudom... Nem láttam...

VASZILISZA

Bubnov, volt itt a húgom?

BUBNOV

Igen, ő hozta az öreget.

VASZILISZA

És ez... ez itthon volt?

BUBNOV

Vaszilij? Itthon... Klesccsel beszélgetett itt a Natalja...

VASZILISZA

Nem kérdeztem, hogy kivel! Szemét mindenütt, szemétkupacok. Ó, ti disznók! Tisztaság legyen... Halljátok? *(Gyorsan kimegy.)*

BUBNOV

Hogy ebben mennyi gonoszság van, ebben a nőben.

LUKA

Komor asszony ez...

NASZTYA

Elvadul az ilyen életben. Köss egy eleven embert olyan férjhez, mint akihez őt kötötték...

BUBNOV

No, nincs valami erősen odakötözve...

LUKA

És mindig így dúl-fúl?

BUBNOV

Mindig... A szeretőjéhez jött, látod, de az nincs itt...

LUKA

Hát ezért bosszankodik, úgy látszik. Ohohó! Mennyi mindenféle ember van elterjedve a földön... És mindenfélével ijesztgeti egyik a másikat, de még sincs rend az életben... és tisztesség sincs...

BUBNOV

Mind a rendet keresi, de egyiknek sincs esze. No de azért föl kell söpörni. Nasztya, te megcsinálhatnád...

NASZTYA

Hát persze, majd én! Talán a szobalányotok vagyok... *(Elhallgat.)* Leiszom én magamat máma, de úgy leiszom!

BUBNOV

Az igen, az jó lesz!

LUKA

És te, lányom, miért akarsz inni? Az előbb még sírtál, most azt mondod, hogy leiszod magadat.

NASZTYA

(kihívóan) És ha leiszom magam, újra sírni fogok. Ez is valami...

BUBNOV

Hát nem sok...

LUKA

De hát mi az oka, mondd? Nincsen semmi ok nélkül, fejsze sincsen fok nélkül.

(Nasztya hallgat, ingatja a fejét.)

LUKA

Úgy... ehehe... Emberek, emberek! És mi lesz veletek... Hát akkor én kisöprök itt. Hol tartjátok a söprűt?

BUBNOV

A folyosón, az ajtó mögött.

(Luka kimegy a folyosóra.)

BUBNOV

Nasztyonyka!

NASZTYA

Á?

BUBNOV

Miért volt olyan dühös Vaszilisz Aljoskára?

NASZTYA

Mert azt beszélte róla, hogy Vaszka megunta, és most faképnél akarja hagyni... És Natasát akarja

magához venni... Elmegyek én innen más kvártélyra.

BUBNOV

Mi az? Hová mégy?

NASZTYA

Meguntam én itt... Fölösleges vagyok én itt...

BUBNOV

(nyugodtan) Te mindenütt fölösleges vagy... és a földön minden ember fölösleges...

(Nasztya a fejét ingatja, feláll, csendesen kimegy a folyosóra. Medvegyev bejön, utána Luka seprűvel.)

MEDVEGYEV

Mintha téged én nem ismernék...

LUKA

És a többi embert mind ismered?

MEDVEGYEV

A körzetemben mindenkit ismernem kell, és téged, lám, nem ismerlek.

LUKA

Ez attól van, bácsikám, hogy az egész föld nem fér bele a körzetedbe... Egy darabka még kiáll belőle. *(Kimegy a konyhába.)*

MEDVEGYEV

(odamegy Bubnovhoz) Igaz, hogy a körzetem nem nagy... Ámbár rosszabb sok nagyobb nál. Most, mielőtt az inspekciónkat átadnám, ezt az Aljoska csizmáját bevittem a kerületre. Hát kérlek, ott fekszik az utcán keresztbe, játszik a harmonikáján és ordít: "Semmit se akarok, semmit se kívánok!" Lovak mennek ott, és általában közlekedés van, szétgázolhatják a kerekek, és így tovább... Féktelen legény... No de most én előállítottam... Nagyon szereti a rendtelenséget...

BUBNOV

Estére eljössz dámát játszani?

MEDVEGYEV

Megyek. Igenis. És mi van Vaszkával?

BUBNOV

Semmi... Úgy van, ahogy volt...

MEDVEGYEV

Szóval... él?

BUBNOV

Hát miért ne élne? Az ilyen élhet...

MEDVEGYEV

(kétkedve) Élhet?

(Luka kimegy a folyosóra, kezében veder.)

MEDVEGYEV

Mert igen, itten az a hír járja Vaszkáról, hogy... Nem hallottad?

BUBNOV

Sokféle szóbeszédet hallok én.

MEDVEGYEV

Azt mondják, hogy Vasziliszával... Te nem vetted észre?

BUBNOV

Mit?

MEDVEGYEV

Hát úgy... általában... te talán tudod is, csak hazudsz. Ha egyszer mindenki tudja... *(Szigorúan.)*
Hazudni tilos, barátom!

BUBNOV

Miért hazudnék?

MEDVEGYEV

Hát igen! Ezek a kutyák azt ugatják: Vaszka és Vaszilisza... azt mondják... De mi közöm hozzá?
Nem vagyok én az apja, én csak a bácsija vagyok. Miért kell belőlem csúfot üzni? *(Bejön Kvasnya.)*
Milyen lett a nép... Mindenkiből csúfot üz... Á, á! Na, megjöttél?

KVASNYA

Szeretett garnizonom! Bubnov! A piacon megint zaklatott, hogy házasodjunk össze...

BUBNOV

Tedd meg... miért ne? Pénze van, és még legény a talpán...

MEDVEGYEV

Hogy én? Hohó!

KVASNYA

Ó, te senkiházi! Miért bántasz engem! Egyszer én megjártam, kedveském. Férjhez mentem én már egyszer, de mint ahogy télen a lékbe csak egyszer ugrik az ember, s aztán egész életére emlékezik rá...

MEDVEGYEV

No, várj csak. Ami a férjet illeti - többféle férj van.

KVASNYA

De mind egyforma. Amikor az én kedves uracskám megdöglött - az Isten ne adjon nyugalmat neki - akkor én olyan boldog voltam, hogy egész nap egyedül üldögéltem; csak ültem, és el se tudtam hinni, hogy ilyen nagy szerencse ért...

MEDVEGYEV

Hát ha az urad ok nélkül vert téged, akkor be kellett volna panaszolnod a rendőrségen.

KVASNYA

Bepanaszoltam én az Istennél nyolc esztendő hosszát - nem segített!

MEDVEGYEV

Mostan tilos az asszonyokat verni. Most mindenben szigorú rend van. És törvény mindenre. Senkit se szabad ok nélkül verni, most csak a rend miatt verünk...

LUKA

(bevezeti Annát) No, ideértünk. Ej, te! Hát szabad ilyen gyöngé asszonynak egyedül járni? Hol a helyed?

ANNA

(mutatja a priccset) Köszönöm, nagyapó.

KVASNYA

Hát nézzétek, ez is férjes asszony...

LUKA

Ez az asszony nagyon legyengült... Megy a folyosón, a falnak támaszkodik és nyög... Miért engeditek egyedül járni?

KVASNYA

Nem tudtuk, bátyuska! És a szobalánya, úgy látszik, sétálni ment...

LUKA

Te nevensz ezen. De szabad egy embert ennyire elhagyni? Akármilyen is az ember, sohasem értéktelen.

MEDVEGYEV

Felügyelet kell neki, mert egyszer csak meghal. És abból huzavona lesz... gondoskodni kell.

LUKA

Valóban, őrmester úr...

MEDVEGYEV

Igenis, bár én... még nem vagyok egészen őrmester.

LUKA

Nem? Pedig olyan vitézi külseje van.

(A folyosón lárma és lábdobogás. Kiáltások hallatszanak.)

MEDVEGYEV

Nono, csak nem skandalum?

BUBNOV

Mintha az volna...

KVASNYA

Kimegyek, megnézem.

MEDVEGYEV

Nekem is mennem kell... Ej, ez a szolgálat! Minek szétválasztani az embereket, ha verekszenek? Úgyis abba hagyják maguktól is... Mert hiszen belefáradnak. Hagyni kellene őket, hogy szabadon üssék egymást, ahogy nekik tetszik... Akkor kevesebbet verekednének, a verésre tovább emlékeznének...

BUBNOV

(lemászik a priccsről) Ezt a fölöttesednek tanácsold.

KOSZTILJOV

(felrántja az ajtót, kiabál) Abram, gyere! Vaszilisz a agyonveri... Nataskát... Gyere.

(Kvasnya, Medvegyev, Bubnov kiugrik a folyosóra. Luka a fejét ingatva néz utánuk.)

ANNA

Jaj, Istenem, szegény Natasenyka!

LUKA

Ki verekszik ott?

ANNA

A gazdáék... a nővérek.

LUKA

(Annához lép) Miért csinálják?

ANNA

Ilyenek. Jól vannak lakva mind a ketten... és egészségesek...

LUKA

Téged hogy hívnak?

ANNA

Annának... Elnézlek téged... Az édesapámra hasonlítasz te, az atyuskámra... Az is ilyen kedves volt... Ilyen puha...

LUKA

Sokat vertek. Attól lettem puha. (Öregesen nevet.)

Függöny

MÁSODIK FELVONÁS

Ugyanaz a színpad. Este. A kemp mellett a kártyáskészítők Szatyin, a Bárány, Ferdenyakú és a Tatár kártyáznak. Klescs és a Színész figyelik a játékot. Bubnov a saját kártyáskészítőt játszik Medvegyevvel. Luka a zsámolyon ül, Anna ágya mellett. Az éjszakai szállást két lámpa világítja meg: az egyik a falon lóg a kártyáskészítők mellett, a másik Bubnov kártyáskészítőtél.

TATÁR

Még egyszer játszom - többet nem játszom...

BUBNOV

Ferdenyakú! Énekelj! (Énekelni kezd.)

Fölkel a nap s lehanyatlik...

FERDENYAKÚ

(folytatja)

S börtönöm sötét marad...

TATÁR

(Szatyinhoz) Keverd a kártyát! Jól megkeverd! Tudjuk mink, hogy miféle vagy...

BUBNOV

(együtt)

és

FERDENYAKÚ

Őrzik az ablakomat.

Éjjel-nappal

porkolábok

-

hej!

ANNA

Verések... bántalmak... Ezenkívül semmit nem láttam én... Semmit sem láttam!

LUKA

Ej, asszonyka! Ne bánkódj!

MEDVEGYEV

Hová lépsz? Nézd meg jobban...

BUBNOV

Á, á! Persze, persze...

TATÁR

(öklével fenyegeti Szatyint) Miért akarod eldugni a kártyát? Látom én... Híjnye, te!

FERDENYAKÚ

Hagyd el, Hasszán! Úgyis megcsalnak bennünket... Bubnov, fújd tovább.

ANNA

Nem emlékszem rá, jóllaktam-e valaha... Minden falat kenyérenél reszkettem... egész életemben reszkettem... gyötörtem magamat... hogy ne egyem többet, mint a többiek... Világéletemben rongyokban jártam... Egész boldogtalan életemben... Miért?

LUKA

Hej, te, gyermekem! Elfáradtál te! No, nem baj!

SZÍNÉSZ

(*Ferdenyakúhoz*) Az alsóval üsd... az alsóval. Ördög bújjék beléd!

BÁRÓ

Nálunk a király!

KLESCS

Mindig leütik.

SZATYIN

Így szoktuk...

MEDVEGYEV

Dáma!

BUBNOV

Én meg akkor... Nna...

ANNA

Most meghalok...

KLESCS

Nézd csak, nézd! Herceg, dobd el a kártyát! Dobd el, ha mondom.

SZÍNÉSZ

Tenélküled nem tud játszani?

BÁRÓ

Vigyázz, Andrijuska, hogy el ne kergesselek a pokolba!

TATÁR

Adj lapot még egyszer! Addig járt a korszó a kútra, míg el nem törött... És én is!

(*Klescs fejét csóválja, Bubnovhoz megy.*)

ANNA

Mindig azt gondolom: Uramisten! Hát lehet, hogy a másvilágon is csak szenvedésben lesz részem? Hát igazán, ott is?

LUKA

Semmi sem lesz! Feküdj nyugodtan. Semmi sem lesz! Meg fogsz nyugodni ott. Túrj még. Mindenki tūr, kedves, mindenki a maga módján túri az életet. (*Fölkel és gyors léptekkel kimegy a konyhába.*)

BUBNOV

(*énekelni*

kezd)

Őrizzetek, ahogy tetszik...

FERDENYAKÚ

Nem szököm meg soha én...

BUBNOV

(*együtt*)

és

FERDENYAKÚ

El nem téphetem a láncot, hej!

Börtönömnek éjjelén.

TATÁR

(*kiabál*) Úgy! A kártyát bedugta a ruha ujjába!

BÁRÓ

(*zavartan*) Na... Hát hova - az orrodba dugtam volna?

SZÍNÉSZ

(meggyőzően) Herceg! Tévedsz... Senki, soha...

TATÁR

Én láttam! Csirkefogó! Nem játszom!

SZATYIN

(összeszedi a kártyát) Te, Hasszán, most menj innen... Hogy mi csalók vagyunk, azt tudtad. Akkor miért játszottál velünk?

BÁRÓ

Elvesztettél tíz kopejkát, és három rubelre való lármát csapsz... És még herceg akar lenni!

TATÁR

(hevesen) Becsületesen kell játszani!

SZATYIN

És miért?

TATÁR

Hogyhogy miért?

SZATYIN

Hát úgy, hogy miért?

TATÁR

Te nem tudod?

SZATYIN

Nem tudom. És te tudod?

(A Tatár dühösen köp egyet, mind kinevetik.)

FERDENYAKÚ

(jókedvűen) Csuda ember vagy te, Hasszán! Te, értsd meg! Ha elkezdenek becsületesen élni, akkor három nap alatt éhen döglenek....

TATÁR

Nekem ahhoz mi közöm? Becsületesen kell élni!

FERDENYAKÚ

Rendben van! Gyerünk inkább teát inni... Bubi!

Láncaim, hej, láncaim, ti...

BUBNOV

Vasból való őrizők...

FERDENYAKÚ

Gyerünk, Hasszánka! *(Kimegy, dalolva.)*

Bár tudnálak széjjeltörni...

(A Tatár a Bárót ököllel fenyegeti, s kimegy a többi után.)

SZATYIN

(a Báróhoz, nevetve) Méltóságos uram, megint diadalmasan beletenyerezt a pocsolyába! Művelt ember, és a kártyát nem tudja megkeverni...

BÁRÓ

(széttárja karját) Az ördög tudja, hogy a kártya...

SZÍNÉSZ

Nincs tehetsége... Nincs hite önmagában... enélkül pedig... soha, semmi...

MEDVEGYEV

Nekem egy dámám van... Neked meg kettő... Hát, hát...

BUBNOV

Igen, egy - de jól megy... Na, lépj!

KLESCS

Elvesztette, Abram Ivanics.

MEDVEGYEV

Nem a te dolgod... Érted? És hallgass...

SZATYIN

Nyereség ötvenhárom kopejka.

SZÍNÉSZ

Hármat adj... De különben minek nekem három kopejka?

LUKA

(kijön a konyhából) Na, megvertétek a Tatárt? Pálinkát mentek inni?

BÁRÓ

Gyere velünk!

SZATYIN

Megnézném, milyen vagy részegen!

LUKA

Nem jobb, mint józanon...

SZÍNÉSZ

Gyere, öreg... Kuplékat szavalok neked...

LUKA

Az mi?

SZÍNÉSZ

Költemények - tudod?

LUKA

Költemények! És én mit csinállok velük, ezekkel a költeményekkel?

SZÍNÉSZ

Nevetsz rajtuk... Vagy néha szomorkodol...

SZATYIN

Na, te kupléénekes, jössz? *(Kimegy a Báróval.)*

SZÍNÉSZ

Megyek... Majd utolérlek! Például nézd, öreg, egy költeményből... az elejét elfelejtettem... elfelejtettem! *(Megtörli homlokát.)*

BUBNOV

Kész. Elveszett a dámád... Na, lépj!

MEDVEGYEV

Nem oda léptem... csak meglöktem!

SZÍNÉSZ

Azelőtt, amíg a szervezetemet nem mérgezte meg az alkohol, mindenre emlékeztem, öreg... De most... Vége, barátom! Mindennek vége nálam. Ezt a költeményt mindig nagy sikerrel szavaltam... Dörgött a taps! Te... nem tudod, mi a taps... Az olyan, barátom, mint a pálinka! Volt úgy, hogy

kimentem, odaálltam, így... *(Pózba áll.)* Odaállok... és...*(Hallgat.)* Semmire sem emlékszem... Egy szóra sem... Nem emlékszem! Ez volt a kedvenc költeményem... Rossz ez, ugye, öreg?

LUKA

Hát miért lenne jó az, ha valamit, amit szeretted, elfelejtesz... Amit szeretünk, abban a lelkünk van.

SZÍNÉSZ

Elittam a lelkemet, öreg... Én, barátom, elpusztultam... És miért pusztultam el? Mert nem volt hitem... Végem van nekem...

LUKA

No, ne sírj, meggyógyulsz. Az iszákosokat manapság kigyógyítják, bizony! Ingyen gyógyítják ki, barátocskám... Kórház van berendezve az iszákosok számára... hogy ingyen kigyógyítsák őket... Rájöttek, látod-e, hogy az iszákos is ember, és még örülnek is neki, ha meg akar gyógyulni. Hát, gyógyulj meg! Eriggy...

SZÍNÉSZ

(elgondolkozva) Hová? Hol van az?

LUKA

Az... egy városban... Hogy is hívják? A neve olyan különös... Majd megmondom neked a nevét... Te addig is: készülj! Tartsd vissza magad! Végy erőt magadon - és tőrj... és aztán ha kigyógyultál... előlről kezded az életet... jó lesz, ugye, előlről? No, határozz, egykettőre.

SZÍNÉSZ

(mosolyog) Újra előlről! Ez gyönyörű... Igenis... Előlről. *(Nevet.)* Hát jó, megpróbálom! Mert megpróbálhatom, ugye?

LUKA

Miért ne? Az ember mindent tud, amit akar...

SZÍNÉSZ

(hirtelen, mintha fölébredt volna) Te, bolond! Addig is, isten veled! *(Fütyül.)* Kisöreg... isten veled! *(Kimegy.)*

ANNA

Nagyapó!

LUKA

Mi baj, anyuska?

ANNA

Beszélgess velem.

LUKA

(hozzá megy) Hát jó, beszélgessünk...

(Klescs körülnéz, szótlánul a feleségéhez megy, ránéz s olyan mozdulatokat tesz, mintha mondani akarna valamit.)

LUKA

No, mi az, barátom?

KLESCS

(halkan) Semmi... *(Lassan a folyosó ajtajához megy, néhány másodpercig áll előtte és - kimegy.)*

LUKA

(pillantásával kíséri) Nehéz a te uradnak.

ANNA

Engem már ő nem érdekel.

LUKA

Vert téged?

ANNA

De még mennyire... Attól lettem kehes...

BUBNOV

Az én feleségemnek... szeretője volt; ügyesen játszott dámát a nagy kópé...

MEDVEGYEV

Hm.

ANNA

Nagyapó! Beszélj velem, te kedves ember. Rosszul érzem magamat...

LUKA

Ne félj! Így van ez a halál előtt, galambocskám. Semmi az, kedvesem! Remélj... Mert látod, meg fogsz halni, és akkor nyugalmad lesz... És semmitől sem kell félned - semmitől, csend lesz és nyugalom... Te csak fekszel! A halál mindent elnyugtat... A halál jó hozzánk. Azt mondják, a föld alatt kipihened magad... Így igaz ez. Mert hol pihenhetne az ember a földön?

(Pepel bejön, pityókos, kuszált, komor. Leül az ajtó melletti priccse, és mozdulatlanul, hallgatagon ül ott.)

ANNA

És hogy lesz ott? Ott is szenvedés lesz?

LUKA

Semmi se lesz! Semmi! Hidd el nekem. Csak nyugalom és semmi egyéb! Az Úr elé vezetnek, és azt mondják: Uramisten, nézd, eljött hozzád a te rabnőd, Anna...

MEDVEGYEV

(szigorúan) És te honnan tudod, hogy mit mondanak? Te!

(Pepel Medvegyev hangjára fölemeli a fejét és figyel.)

LUKA

Hát csak tudom, őrmester úr...

MEDVEGYEV

(megbékélve) Igenis! Hát... a te dolgod... Ámbár én még nem vagyok őrmester...

BUBNOV

Kettőt leveszek...

MEDVEGYEV

Ejnye, te... hogy a manó...

LUKA

És az Úristen terád néz, és megsimogat a szemével, és azt mondja: Ezt az Annát én ismerem. No hát, azt mondja, vezessétek el ezt az Annát a paradicsomba! Hogy ott megnyugodjon... Tudom, hogy ez az Anna nehezen élt... Nagyon elfáradt. Adjatok nyugalmat ennek az Annának...

ANNA

(elfulladva) Nagyapó, te jó ember... bár úgy lenne! Bár nyugalom lenne, és ne éreznék semmit...

LUKA

Nem érzel semmit, semmi sem lesz! Hidd el nekem. Te csak halj meg örömmel, félelem nélkül... A halál, azt mondom én neked, olyan minekünk, mint az anya a kisgyermeknek...

ANNA

És... hátha... hátha kigyógyulok?

LUKA

(elmosolyodik) Minek? Hogy újra szenvedj?

ANNA

Hát... egy kicsit még... élni még... egy kicsit! Ha ott nem lesz szenvedés, akkor itt még lehet egy kicsit szenvedni... Még lehet!

LUKA

Ott semmi sem lesz! Egyszerűen...

PEPEL

(föláll) Igaz... de lehet, hogy nem igaz!

ANNA

(riadtan) Uramisten...

LUKA

Mi az, szép fiú?

MEDVEGYEV

Ki ordít?

PEPEL

(odamegy hozzá) Én! Mi kell?

MEDVEGYEV

Hiába ordítsz! Az kell. Az ember maradjon békén.

PEPEL

Te tuskó! És ez még nagybácsi... Hohó...

LUKA

(Pepelhez halkán) Hallod? Ne kiabálj! Itt, ez az asszony haldoklik... A szája már olyan színű, mint a föld... Ne zavar!

PEPEL

Neked, nagyapó, szót fogadok. Te, barátom, derék ember vagy! Jól hazudsz te... Kellemes meséket mondasz. Hazudj csak, nem baj. Kevés kellemes van ezen a világon.

BUBNOV

Igazán meghal ez az asszony?

LUKA

Úgy látszik, nem tréfál...

BUBNOV

Akkor abba hagyja a köhögést. Nagyon zavart vele. Kettőt elveszek.

MEDVEGYEV

Ó, hogy lőnének szíven téged!

PEPEL

Abram!

MEDVEGYEV

Neked én nem vagyok Abram!

PEPEL

Abraska! Mondd, Natasa beteg?

MEDVEGYEV

Mi közöd hozzá?

PEPEL

Nem, mondd meg, nagyon megverte Vasziliszta?

MEDVEGYEV

Neked ahhoz sincs közöd! Ez családi ügy... És te - te ki vagy?

PEPEL

Akárki vagyok, ha akarom, nem látjátok többé Nataskát.

MEDVEGYEV

(abbahagyja a játékot) Mit beszélsz? Miről beszélsz? Hogy az én unokahúgom... Te tolvaj!

PEPEL

Tolvaj? De te nem fogtál még meg...

MEDVEGYEV

Várj csak! Megfoglak én... meg én, hamar...

PEPEL

Ha megfogsz, rossz lesz akkor az egész fészketeknek. Azt hiszed, hallgatok majd a vizsgálóbíró előtt? Azt hiszed, befogom a számat? Ha megkérdik, ki uszított lopásra, ki mondta, hogy lopjak? Miska Kosztiljov meg a felesége! És ki vette meg a lopott holmit? Miska Kosztiljov meg a felesége!

MEDVEGYEV

Hazudsz! Nem hiszik el neked!

PEPEL

Elhiszik, mert igaz. És téged is belekeverlek. Há! Valamennyiőtöket tönkreteszlek, ti ördögök, meglátod.

MEDVEGYEV

(zavartan) Hazudsz! És... hazudsz! És... mi rosszat tettem én neked, te veszett kutya, te...

PEPEL

És mi jót tettél te nekem?

LUKA

Úgy van!

MEDVEGYEV

(Lukához) Te... Te mit károgasz itt... Teneked ehhez mi közöd? Ez itt családi ügy.

BUBNOV

(Lukához) Hagyd őket. Nem a mi nyakunkra fonják a kötelet.

LUKA

(békésen) Hisz én nem mondok semmit! Csak azt mondom, ha valaki nem tett jót valakivel, akkor rosszat tett vele...

MEDVEGYEV

(nem érti) Hogyhogy? Mi itt... mind ismerjük egymást... De te - ki vagy te? *(Haragosan, gyorsan kimegy.)*

LUKA

Megdühödött a gavallér... Ohohó, a ti ügyeitek, barátaim, úgy nézem, zavaros ügyek!

PEPEL

Elszaladt panaszra Vasziliszához.

BUBNOV

Bolond vagy te, Vaszilij, sokat használ neked a nagy bátorságod... Bátorság, látod, akkor kell, amikor az erdőre mégy gombát szedni... De itt nincs szükség rá... Beverik érte a fejedet.

PEPEL

Hát nem! Minket, jaroszlavliakat, puszta kézzel nem fognak meg. Ha háború lesz, majd verekszünk...

LUKA

Bizony, fiam, jobb volna neked, ha elmennél innen...

PEPEL

Hová? No mondd, hává?

LUKA

Eriggy... Szibériába!

PEPEL

Ehe! Hát nem, várok, amíg elküldenek Szibériába, és államköltségen utazom...

LUKA

Hallgass rám. Menj el oda! Ott még megtalálhatod az utadat... Ott szükség van ilyen legényekre.

PEPEL

Az én utam - elém van rajzolja már. Az apám egész életében börtönben ült, s nekem is azt rendelte... Mikor még kicsi voltam, már akkor is úgy hívtak, hogy tolvaj, tolvajok fia...

LUKA

Gyönyörű ország az a Szibéria! Arany ország az! Akinek ereje van, és esze van, megél az ott csudálatosan.

PEPEL

Öreg, miért hazudsz összevissza?

LUKA

Micsoda?

PEPEL

Siket vagy? Azt kérdem, miért hazudsz?

LUKA

Mit hazudtam én most?

PEPEL

Mindenfélét... Ott gyönyörű neked és itt gyönyörű... Pedig csak hazudsz! De minek?

LUKA

Te csak higgy nekem, és menj és nézd meg a magad szemével. Meg fogod köszönni... Mit veszködöl itten? És... mire kell neked olyan nagyon az igazság... Gondold csak meg! Az az igazság, puskatus lehet az neked.

PEPEL

Nekem az mindegy! Ha puskatus, hát puskatus...

LUKA

Te bolond, miért akarod megölni magadat?

BUBNOV

Mit beszéltek ti itt? Nem értem... Teneked, Vaszka, micsoda igazság kell? És mire kell? Tudod te az igazat magad is... És a többiek is tudják.

PEPEL

Várj. Ne károgy! Hadd, hogy megmondja nekem... Idehallgass, öreg. Isten van?

(Luka hallgat, mosolyog.)

BUBNOV

Az emberek úgy élnek... mint a vízen úszó forgácsok... Építik a házat... és a forgácsok elúsznak...

PEPEL

No! Van? Mondd...

LUKA

(csendesen) Ha hiszel, van; ha nem hiszel, nincs... Amiben hiszel, az van...

(Pepel némán, csodálkozva, makacsul nézi az öreget.)

BUBNOV

Megyek, iszom egy teát... Gyerünk a kocsmába! Hé!

LUKA

(Pepelhez) Mit nézel?

PEPEL

Hát... Várj csak! Eszerint...

BUBNOV

Jó, akkor magam... *(Az ajtóhoz megy, és Vasziliszával találkozik.)*

PEPEL

Talán... te...

VASZILISZA

(Bubnovhoz) Nasztaszja itthon van?

BUBNOV

Nincs... *(Elmegy.)*

PEPEL

Á... bejöttél...

VASZILISZA

(Annához megy) Ez még él?

LUKA

Ne zavard!

VASZILISZA

És te... mit lebzsz itt?

LUKA

El is mehetek... ha az kell...

VASZILISZA

(Pepel szobája felé indul) Vaszilij! Beszélni valóm van veled...

(Luka a folyosó ajtajához megy, kinyitja és nagy lármával becsapja. Aztán óvatosan föllép a priccse, s onnan fölmászik a kemencére.)

VASZILISZA

(Pepel szobájából) Vaszja... Ide gyere!

PEPEL

Nem megyek... Nem akarok...

VASZILISZA

Mi bajod? Miért haragszol?

PEPEL

Unatkozom... Torkig vagyok evvel az egész huzavonával.

VASZILISZA

És... Velem is?

PEPEL

Veled is...

(Vasziliszta erősen összehúzza a kendőt a vállán, s kezét a keblére szorítja. Anna ágyához megy, óvatosan benéz a függöny mögé, és Pepelhez fordul.)

PEPEL

Na... beszélj...

VASZILISZA

Mit beszéljek? Szerelmet nem lehet erőltetni... És nem természetem, hogy alamizsnát kérjek... Köszönöm az igazságot...

PEPEL

Micsoda igazságot?

VASZILISZA

Hogy torkig vagy velem... Vagy nem ez az igazság?

(Pepel némán néz reá. Vasziliszta feléje megy.)

VASZILISZA

Mit nézel? Nem ismeresz?

PEPEL

(sóhajt) Szép vagy te, Vaszka... *(Az asszony Pepel nyakára teszi a kezét, de a férfi egy vállmozdulattal lerázza.)* ...de a szívem sohasem húzott hozzád. Csak éltem veled... de sose tetszettél nekem...

VASZILISZA

(halkan) Ú-úgy... Hát akkor...

PEPEL

Nem, nincs nekünk miről beszélünk! Nincs miről... Eriggy el tőlem...

VASZILISZA

Más tetszett meg?

PEPEL

Nem a te dolgod... Ha meg is tetszett, nem te leszel a lánykérőm.

VASZILISZA

(sokatmondóan) Pedig hát... lehet, hogy én összeházásítanálak...

PEPEL

(gyanakodva) Kivel?

VASZILISZA

Tudod te azt... Minek ismételni? Vaszilij... én egyenes ember vagyok... *(Halkan.)* Nem titkolom... megbántottál... Egyszerre csak mintha korbáccsal csaptál volna rám... Azt mondtad, hogy szeretsz... és hirtelen...

PEPEL

Nem hirtelen... Már régen... Nincs benned lélek, te asszony... Az asszonyban lélek kell hogy legyen... Mi, férfiak, vadállatok vagyunk... Minket... minket oktatni kell... És te, mire oktattál te engem?

VASZILISZA

Ami volt, az már nincsen... Tudom én, hogy az ember nem ura magának... Hát nem szeretsz... jó! Akkor, hát így lesz...

PEPEL

Jó, hát ennek vége! Békességgel szétválunk, skandalum nélkül. Ez jó lesz!

VASZILISZA

Nem, várj még! Mert azért mégis, amikor veled éltem... mindig azt vártam, hogy ebből a mocsárból... kiszabadítasz... megszabadítasz az uramtól, a nagybácsitól... ettől az egész élettől... És lehet, hogy én nem is téged szerettelek, hanem ezt a reménységemet, ezt szerettem benned, érted? Azt vártam, hogy kihúzol ebből...

PEPEL

Te nem vagy szög, és én nem vagyok harapófogó. Én magam azt hittem, hogy te, mint okos nő... mert okos vagy... ügyes vagy te!

VASZILISZA

(közelebb hajol hozzá) Vaszja, azt mondom... segítsünk egymáson...

PEPEL

Hogyan?

VASZILISZA

(halkan, nyomatékosan) A húgom... tetszik neked, tudom...

PEPEL

Azért vered olyan vadállati módon! Idehallgass, Vaszka, ne nyúlj hozzá...

VASZILISZA

Várj! Ne tüzelj! Mindent el lehet csendben, szépen intézni. El akarod venni... a húgomat? Én még pénzt is adok vele... Háromszáz rubelt! Ha többet összeszedek, többet adok.

PEPEL

(megmozdul) Várj... hogyan? Miért?

VASZILISZA

Szabadíts meg... az uramtól! Vedd le a nyakamról ezt a hurkot...

PEPEL

(halkan füttyent) Hát erről van szó! Ohohó! Ezt te ügyesen kigondoltad... Az urad a sírban, a szeretőd a börtönben, és te magad...

VASZILISZA

Vaszja! Miért börtönben? Ne magad... a barátaid! És ha te magad, ki tudja meg? Natalja... gondold meg! Pénz is lesz... Elmégy valahová... Engem örökre megszabadítasz... És hogy a húgom nem lesz körülöttem, az csak jó lesz neki. Nehéz nekem ránézni... Haragszom rá, miattad... Fékezni magam nem tudom, kínozzom azt a lányt. Ütöm. Úgy ütöm, hogy én magam is sírok a részvételtől... De azért ütöm, és ütni is fogom.

PEPEL

Te vadállat! Még dicsekszik a gonoszságával.

VASZILISZA

Nem dicsekszem, az igazat mondom. Gondold meg, Vaszja... Te már kétszer ültél a börtönben, az uram miatt. A zsugorisága miatt. Belém vájja magát, mint a poloska... Négy éve szívja a véretem. És micsoda férjem ő nekem? Nataskát kínozza, csúfolja, koldusnak nevezi, és mindenkinek csak méreg...

PEPEL

Ravaszul fonod ezt te...

VASZILISZA

Az én beszédemben minden világos. Csak buta ember nem érti meg, hogy mit akarok.

(Kosztiljov óvatosan bejön, és előbbre lopózik.)

PEPEL

(Vasziliszához) Na... eriggy már!

VASZILISZA

Gondold meg. *(Meglátja a férjét.)* Te mit akarsz? Utánam jöttél?

(Pepel fölugrik és vadul néz Kosztiljovra.)

KOSZTILJOV

Idejöttem... igen! És ti itt... egyedül vagytok? Ahá... Ti beszélgettek? *(Hirtelen dobbant a lábával és felsívít.)* Vaszka, te pogány... Te koldus... Te dög! *(Megijed a saját hangjától, mely a másik kettő hallgatásába és mozdulatlanságába ütközik.)* Bocsáss meg, Uramisten... Te, Vaszilisz, megint bűnbe vittél engem... Mindenütt kereslek... *(Nyöszörög.)* Aludni kell már! Elfelejtettem a szent lámpába olajat tenni... Ó, te koldus, te disznó...

(Reszkető kézzel fenyegeti, Vaszilisz a folyosó ajtajához megy, Pepelre néz.)

PEPEL

(Kosztiljovhoz) Te! Elmenj innen...

KOSZTILJOV

(kiált) Én vagyok a gazda! Te menj el innen, te tolvaj!

PEPEL

(tompán) Menj innen, Misa...

KOSZTILJOV

Ne merj! Én itt... én téged...

(Pepel galléron ragadja és megrázza. A kemencén hangos mozgolódás és nagy ásítás. Pepel kiengedi Kosztiljovot a kezéből, az hangos felkiáltással kifut a folyosóra.)

PEPEL

(fölugrik a priccsre) Ki az, ki van a kemencén?

LUKA

(kidugja a fejét) Mi az?

PEPEL

Te vagy az?

LUKA

(nyugodtan) Én vagyok, én magam... Ó, én uram, Jézus Krisztus!

PEPEL

(becsukja a folyosóajtót, keresi a reteszt és nem találja) A fene megette... Mássz le, öreg.

LUKA

Mindjárt... lemászok...

PEPEL

(gorombán) Te miért másztál a kemencére?

LUKA

Hát hová kellett volna?

PEPEL

De hiszen te kimentél a folyosóra.

LUKA

Nekem, öreg embernek, fiam, a folyosón hideg van.

PEPEL

Te... hallottad?

LUKA

Hát hallottam! Hogyne hallottam volna! Süket vagyok? Jaj, fiam, nagy a te szerencséd... Nagy szerencse vár rád.

PEPEL

(gyanakodva) Micsoda szerencsém? Mi az én szerencsém?

LUKA

Az, hogy én a kemencére másztam.

PEPEL

És... és miért kezdtél ott mozogni?

LUKA

Azért, fiam, mert melegem lett ottan... A te árva szerencsédre. És az ötlött a fejembe, hogy ha ez a fiú most bajt csinál, és megfojtja ezt az öreget...

PEPEL

Hát az megtörténhetett volna... Gyűlölöm.

LUKA

Na és ez okos lenne? Nem is volna nehéz... Könnyű így megtévedni...

PEPEL

(mosolyogva) Mi az, te magad is megtévedtél már így valamikor?

LUKA

Fiam! Hallgasd meg, mit mondok én neked. Ezt az asszonyt kerüld! A közelébe se menj! Ne engedd magadhoz... A férjét ez maga is átsegíti a másvilágra, és sokkal ügyesebben náladnál, bizony. Ne hallgass rá, erre az ördögasszonyra... Nézz rám! Milyen vagyok én? Kopasz, ugye? És mitől? Attól a sok különféle asszonytól... Én asszonyt talán többet ismertem, mint ahány hajszál a fejemen volt... De ez a Vasziliszta, a te véredet szívja.

PEPEL

Nem értelek. Megköszönjem ezt neked, vagy talán te is...

LUKA

Te ne szólj! Jobbat, mint én, te sem mondhatasz! Hallgass ide: aki tetszik neked, azt fogd kézen, és el innen, mars! Eriggy... Menj el innen messzire.

PEPEL

(komoran) Nem értem az embereket. Van, aki jó, van, aki rossz. Nem értem én őket.

LUKA

Minek ezt érteni? Az ember csak él... amerre a szíve hajlik, úgy él... ma - jó, holnap - rossz... Ha ez a leány komolyan a lelkedhez nőtt... menj el innen vele és kész... Vagy menj el egyedül... Te fiatal vagy, tudsz még magadnak asszonyt szerezni...

PEPEL

(megfogja a vállát) Nem, mondd, miért beszéled te ezt mindet...

LUKA

Várj csak, engedj el... Megnézem Annát... Olyan fájdalmasan hörgött... *(Anna ágyához megy, félrehúzza a függönyt, nézi, megérinti. Pepel elgondolkozva és szórakozottan figyel.)* Jézus Krisztus, te végtelen nagykegyelmű! Fogadd el a te rabszolgádnak, Annának lelkét békességgel...

PEPEL

(csendesesen) Meghalt?... *(Helyén maradva kiegyenesedik, és az ágyra néz.)*

LUKA

(*csendesen*) Kiszenvedett! De hol a férje?

PEPEL

Nyilván a kocsmában...

LUKA

Szólni kell neki...

PEPEL

(*összerázkódik*) Nem szeretem a halottakat...

LUKA

(*az ajtóhoz megy*) Miért szeressük őket? Szeretni az élőket kell... az élőket...

PEPEL

Én is veled megyek.

LUKA

Félsz?

PEPEL

Nem szeretem... (*Gyorsan kimegy.*)

(*Üresség és csend. Az ajtó mögött, a folyosón tompa, zavaros, érthetetlen lárma hallatszik. Aztán bejön a Színész.*)

SZÍNÉSZ

(*megáll a küszöbön, nem teszi be az ajtót, és az ajtófélfát fogva kiabál*) Öreg, hé! Hol vagy? Eszembe jutott... Idehallgass. (*Tántorogva két lépést tesz előre, és pózba állva szaval*)

*Urak, ha a világ már nem talál
Utat, mely az igazsághoz vezesse,
S jött egy bolond s az ösvényt megkereste:
A tisztelet őnéki is kijár.*

(*Natasa megjelenik a Színész mögött az ajtóban*)

SZÍNÉSZ

Öreg!

*Ha holnap a nap nem ad sugarat,
És sötétségben elborul a földünk,
Lehet, hogy ünneplő ruhákat öltünk,
Mert egy örült fénylő eszméket ad...*

NATASA

(*nevet*) Madárijesztő! Leszopta magát...

SZÍNÉSZ

(*feléje fordul*) Á, á, te vagy? És hol az öreg... a kedves öregecske? Itt, úgy látszik, senki sincs... Natasa, ég veled! Ég veled... Igen.

NATASA

(*bejön*) Nem is köszöntél, és most búcsúzol...

SZÍNÉSZ

(*elállja az útját*) Én elutazom, elmegyek... Eljön a tavasz, és engem többé nem talál itt...

NATASA

Engedj csak... Hová mégy?

SZÍNÉSZ

Megkeresem a várost... Meggyógyulok... Te - te is menj el... Ophélia... Menj kolostorba... Tudod, van egy kórház az organizmusok számára... az iszákosok számára... Egy nagyszerű gyógyintézet... Márvány... márvány a padlója! Fény... tisztaság, étel... minden - ingyen. És márványpadló, igenis, én megtalálom, kigyógyulok és újra élek... Útban vagyok az újjászületés felé... Ahogy... az a király... Lear király mondta. Natasa... A színpadon engem Szvercskov-Zavolzsszkijnak hívtak. Ezt már senki sem tudja, senki! Nekem itt nincs nevem... Megérted te, hogy milyen bántó, ha az ember elveszti a nevét? Hisz még a kutyáknak is van nevük...

(Natasa óvatosan megkerüli a Színészt, megáll Anna ágyánál és nézi.)

SZÍNÉSZ

Név nélkül nincsen ember...

NATASA

Nézd csak... hiszen meghalt...

SZÍNÉSZ

(fejét rázza) Az nem lehet...

NATASA

(visszalép) De, bizonyisten... Nézd csak...

BUBNOV

(az ajtóban) Mit kell nézni?

NATASA

Ez az Anna... meghalt!

BUBNOV

Akkor hát nem köhög tovább. *(Odamegy Anna ágyához, nézi és a helyére megy.)* Szólni kell Klescsnek... Ez az ő dolga...

SZÍNÉSZ

Megyek... és szólok neki... Elvesztettem a nevemet. *(Kimegy.)*

NATASA

(a szoba közepén) Hát lám, majd én is... valamikor így... Egy pincében... elhagyottan...

BUBNOV

(valami rongyot terít a priccére) Mi az? Te mit mormogsz?

NATASA

Csak úgy... magamban...

BUBNOV

Vaszját várod? Vigyázz, betöri a fejedet Vaszka.

NATASA

És nem mindegy, hogy ki töri be? Hát inkább legyen ő...

BUBNOV

(lefekszik) Na, a te dolgod...

NATASA

Hát lám, jó neki, hogy meghalt... Szegényke. Uramisten! Miért élt ez az ember?

BUBNOV

Mindig így van: születnek, élnek, meghalnak. Én is meghalok... Te is... Miért kell ezt sajnálni?

(Bejön Luka, a Tatár, Ferdenyakú és Klescs. Klescs a többiek mögött jön lassan, görnyedten.)

NATASA

Psszt! Anna...

FERDENYAKÚ

Hallottuk. Isten nyugosztalja, meghalt...

TATÁR

(Klescsnek) Ki kell vinni! Ki kell vinni a folyosóra! Itt halott nem lehet. Itt elevenek alusznak...

KLESCS

(csendesen) Kivisszük...

(Mind az ágyhoz mennek. Klescs a feleségét a többiek vállán át nézi.)

FERDENYAKÚ

(a Tatárhoz) Azt hiszed, szaga lesz? Ennek nem lesz szaga... Már életében kiszáradt...

NATASA

Istenem! Ha legalább sajnálnátok... legalább egy szót szólna valaki! Ej, ti...

LUKA

Ne vedd rossz néven ezt, leányom. Nem tesz az semmit! Honnan vegyék... honnan vegyük a sajnálkozást a holtakon? Jaj, kedves leányom! Az élőket sem sajnáljuk... Magunkat se tudjuk sajnálni... Hát még a holtakat.

BUBNOV

(ásít) Már megint: a halál - nem fél a szótól... a betegség - fél a szótól, de a halál nem!

TATÁR

(ellép az ágytól) A rendőrséget kell...

FERDENYAKÚ

A rendőrséget feltétlenül! Klescs! Bejelentetted a rendőrségen?

KLESCS

Nem... El kell temetni... És nekem csak negyven kopejkám van...

FERDENYAKÚ

Hát akkor végy kölcsönt... Majd mi összeadjuk. Ki öt kopejkát, ki mennyit tud... De a rendőrségen jelentsd be... Hamar! Mert a rendőrség még azt hiszi, hogy megölted az asszonyt...

(A priccshoz megy, és lefeküdni készül a Tatár mellé.)

NATASA

(Bubnov ágyához megy) Most... vele fogok álmodni... Mindig halottakkal álmodom... Félek egyedül... A folyosón sötét van...

LUKA

(utána megy) Az élőkötől félj... azt mondom én neked...

NATASA

Kísérj el, nagyapó.

LUKA

Na, gyere... Gyere, elkísérlek. *(Kimennek, szünet.)*

FERDENYAKÚ

Hohohohó! Hasszán! Nemsokára tavasz lesz, hamarosan kimelegszik az idő, faluhelyen a parasztok már az ekét, a boronát javítják... Készülnek a szántásra... Bizony! És mi... Hasszán? Hortyog már ez az átkozott Mohamed!

BUBNOV

A tatárok szeretnek aludni...

KLESCS

(áll az éjjeli szállás közepén, és tompán maga elé bámul) Most mit csináljak?

FERDENYAKÚ

Feküdj le és aludj. Nincs más dolgod.

KLESCS

(*csendesen*) És... az asszonnyal mi lesz?

(*Senki se felel neki. Szatyin és a Színész bejön.*)

SZÍNÉSZ

(*kiált*) Öreg! Ide, hűséges Kentem...

SZATYIN

Mikluho-Maklaj jön... Hohó!

SZÍNÉSZ

Végeztem, határoztam! Öreg, hol az a város... hol vagy?

SZATYIN

Fata morgana! Becsapott téged az öreg... Semmi sincsen! Nincsenek városok, nincsenek emberek... Semmi sincsen!

SZÍNÉSZ

Hazudsz!

TATÁR

(*leugrik a priccsről*) Hol a gazda? A gazdához megyek. Ha nem lehet aludni, neki sem lehet pénzt elvenni... Halottak... Részegek... (*Gyorsan kimegy, Szatyin utána fütyül.*)

BUBNOV

(*álmos hangon*) Fiúk, feküdjetek le, ne lármázzatok... Éccaka aludni kell!

SZÍNÉSZ

Itt tényleg... halott van... "A hálóink halottat fogtak." Költemény... Írta: Béranger.

SZATYIN

(*kiabál*) A halottak nem hallanak! A halottak nem éreznek... Kiálts... Üvölts... A halottak nem hallanak!

(*Az ajtóban megjelenik Luka.*)

Függöny

HARMADIK FELVONÁS

A "Pusztaság" - mindenféle lommal teledobált és gazzal benőtt udvar. Mélyében magas tűzfal. Eltakarja az eget. Mellette bodzabokrok. Jobbra udvari épületnek, csűrnek vagy istállónak sötét gerendákból összerótt fala. Balra szürke, vakolatmaradékokkal borított fala annak a háznak, amelyben Kosztiljovék éjjeli szállása van. A fal részsút áll, úgyhogy a hátsó sarka majdnem a pusztaság közepéig ér. Közte és a vörös téglafal között keskeny sikátor. A szürke falon két ablak: egyik egy szinten a földdel, a másik másfél méterrel magasabban s közelebb a tűzfalhoz. Ennél a falnál talpával felfelé fordított szánkó és egy gerenda-darab, körülbelül négy arsin hosszú. Jobbra a faltól egy halom régi deszka és gerenda. Este van, a nap lenyugszik, vörös fénnel világítja meg a tűzfalat. Kora tavasz van, nemrég olvadt el a hó, a bodza fekete ágain még nincsenek rügyek. A gerendán egymás mellett ül: Natasa és Nasztya, a deszkákon Luka és a Bátor, Klecs a jobb fal mellett a farakáson fekszik, a földszinti ablakban Bubnov arca.

NASZTYA

(*behunyja a szemét, és fejét szavai taktusára ingatva, éneklő hangon beszél el valamit*) És eljön éccaka a kertbe, a lugasba ahogy megállapodtunk... És én már régen várom ottan és reszketek a

félelemtől és a búbánattól. És ő is reszket és fehér, mint a fal, és a kezében egy levorver...

NATASA

(napraforgómagot rág) No, nézd csak! Lám, igazat beszélnek, akik azt mondják, hogy a diákok olyan veszedelmesek.

NASZTYA

És azt mondja nekem rettenetes hangon: Drágaságos szerelmem...

BUBNOV

Haha! Drágaságos?

BÁRÓ

Várj! Ha nem tetszik - ne hallgass oda, de a hazugságot ne zavard... No és?

NASZTYA

Te, azt mondja, te csudaszép szerelmem! Szüleim, azt mondja, sohasem fognak beleegyezni, hogy én téged eljegyezzelek... és azzal fenyegetnek, hogy örökre elátkoznak ezért a szerelmemért... S ezért, azt mondja, meg kell válnom az élettől... És a levorver a kezében van, és tíz golyóra van megtöltve... Isten véled, azt mondja, te kedves barátnője a szívemnek! Visszavonhatatlanul elhatároztam... hogy én tenélküled élni nem tudok. És én feleltem neki... Felejthetetlen barátom... Raoul.

BUBNOV

(elcsodálkozik) Mi az? Hogyan? Kraul?

BÁRÓ

(röhög) Nasztya! De hiszen a múltkor Gaston volt!

NASZTYA

(fölugrik) Hallgassatok... Ti boldogtalanok! Ó... ti kóbor kutyák! Hát meg tudjátok ti érteni... a szerelmet? Az igazi szerelmet? Én, én tudom, mi az igazi szerelem. *(A Báróhoz.)* Te! Te hitvány! Te azt mondd, hogy művelt ember vagy - hogy az ágyban ittrad a kávé...

LUKA

No, várjatok! Ne zavarjátok! Tiszteljétek az embert... nem a szó a fontos, hanem hogy miért mondja ki a szót. Ez a fő benne! Beszélj, leányom, ne törődj velük.

BUBNOV

Fesd meg a tolladat, varjú... Rajta!

BÁRÓ

No és?

NATASA

Ne hallgass rájuk... Kik ezek? Csak irigységből csinálják... mert magukról nem tudnak mondani semmit...

NASZTYA

(újra leül) Nem akarok tovább! Nem beszélek tovább... Ha egyszer nem hiszik... Ha egyszer nevetnek... *(Hirtelen abbahagyja, hallgat néhány másodpercig, majd újra lehunyja a szemét s tovább beszél, forrón és hangosan, kezét lóbálva a beszéd taktusára, és mintha távoli zenét hallgatna.)* És én azt felelem neki: Életem öröme, te! Fényes holdvilágom! Én sem tudok nélküled élni... Mert olyan örültem szeretlek téged és foglak is szeretni, amíg szív dobog a keblemben! De - mondom - ne dobd el ifjú életedet, mert az drága a te szüleidnek, akiknek egyetlen öröme vagy... Dobj el magadtól! Inkább én pusztuljak el... érted való bánatomban. Az én életem... én egyedül vagyok, és olyanféle vagyok! Hadd pusztuljak el én - nekem már minden mindegy, én semmire sem vagyok jó, és nincs nekem semmim... Nincs semmim... *(Eltakarja arcát kezével és hangtalanul sír.)*

NATASA

(elfordul, halkán) Ne sírj... sírni nem kell!

(Luka mosolyogva simogatja Nasztya fejét.)

BUBNOV

(röhög) Ahh... Te ördög menyasszonya!

BÁRÓ

(szintén nevet) Nagyapó! Te azt hiszed, hogy ez igaz? Ezt mindet abból a könyvből, a "Végzetes szerelem"-ből vette. Mindez marhaság. Ne törődj velem!

NATASA

Mi közöd hozzá? Te hallgass, téged megvert az Isten.

NASZTYA

(dühösen) Te elveszett lélek! Te sivár ember! Hol van a te lelked?

LUKA

(kézen fogja Nasztyát) Gyere, kislányom! Ne haragudj! Én tudom... Én elhiszem! Tiéd az igazság, nem az övék... Ha hiszed, akkor az igazi szerelem a tied volt. És igenis volt! Volt! És erre a te lakótársadra ne haragudj... Lehet, hogy ez... éppenséggel irigységből nevet... Őneki talán nem volt igazi szerelme... Nem volt semmije. Gyere!

NASZTYA

(erősen a szívére szorítja a kezét) Nagyapó, bizonyísten mindez volt! Minden volt! Diák volt... Francia volt... Gastonkának hívták. Kis, fekete szakállal volt... Lakkcsizmája volt. Itt csapjon belém a mennydörgős ménkü, ezen a helyen. És úgy szeretett engem... Hogy szeretett!

LUKA

Én tudom! Ne törődj velük. Én elhiszem! Lakkcsizmában járt, azt mondd, ajajaj. És te is szeretted?

(Eltűnnek a sarok mögött.)

BÁRÓ

Na, hogy ez a leány milyen buta... Jó leány, de buta, kibírhatatlanul buta.

BUBNOV

És ez az öreg, miért szeret ez úgy hazudni? Mindig - mintha vizsgálóbíró előtt állna, nem igaz?

NATASA

Úgy látszik, a hazugság... kellemesebb az igazságnál... Én is...

BÁRÓ

Mi az, hogy te is? No és?

NATASA

Kigondolgotok... kigondolgotok és várok...

BÁRÓ

Mit?

NATASA

(zavartan mosolyog) Hát úgy... Azt gondolom, holnap... jön valaki. Valaki... Vagy történik valami. Valami rendkívüli... Sokáig várok... Mindig várok. De valójában, mit lehet várni?

(Szünet.)

BÁRÓ

(gúnyosan mosolyogva) Nincs mire várni... Én semmit se várok! Minden... megvolt már. Elmúlt... Vége... No és?

NATASA

És én elképzelem magamnak, hogy holnap... hirtelen meghalok. És ettől olyan félelem fog el...

Nyáron jó a halálra gondolni... Nyáron zivatarok vannak, mindig megölhet a villám...

BÁRÓ

Nem jó a te életed... Ez a te nénéd... ördögi természetű.

NATASA

És ki él jól? Mindenkinek rossz.... látom én...

KLESCS

(eddig mozdulatlanul és észrevétlenül ült, most hirtelen felugrik) Mindenkinek? Hazudsz! Nem mindenkinek! Ha mindenkinek... akkor jó. Akkor nem baj, igenis!

BUBNOV

Hát neked mi bajod - az ördög piszkál? Nézd csak, hogy nekibuzdult!

(Klescs újra lefekszik a helyére és morog.)

BÁRÓ

Á... Nasztyához kell mennem kibékülni... Ha nem békül ki, nem ad ivalra.

BUBNOV

Mm. Szeretnek hazudni a népek... Hogy Nasztya... Az még érthető. Hozzászokott, hogy a képit kimázojja. Hát a lelkét is ki akarja mázolni... Pirosítót tesz a lelkére is... De... a többiek - miért? Itt van például ez a Luka... Ez sokat hazudik. De neki magának semmi szüksége rá... öreg már... minek az neki?

BÁRÓ

(nevet, odábbmegy) Minden embernek szürke a lelke, és mind ki akarja pirosítani.

LUKA

(kijön a sarokból) Te úriember, te miért bántod ezt a leányt? Miért nem hagyod sírni? Hadd sírjon, ha az elmulattatja... Hiszen a saját élvezetére ontja a könnyeit... Mit árt az teneked?

BÁRÓ

Butaság, öreg. Unom már... Ma Raoul, holnap Gaston... És mindig ugyanaz. De én már megyek, és kibékülök veled. *(Kimegy.)*

LUKA

Eriggy. Simogasd meg. Sohasem árt az, ha az embert megsimogatjuk.

NATASA

Jó ember vagy te, nagyapó... Mitől vagy te olyan jó?

LUKA

Azt mondd, hogy jó vagyok? Hát, jó. Ha úgy mondd, úgy van.

(A vörös fal mögött harmonikaszó és ének hallatszik.)

LUKA

Tudod, kislányom, valakinek jónak is kell lenni... Sajnálni kell az embereket! Krisztus sajnálta valamennyit, és nekünk is meghagyta... Azt mondom én teneked... ha idejében megsajnálod az embert... az csak jó! Én, például, strázsa voltam egy nyaralóban... egy mérnöké volt, egy Tomszk környéki városban... Hát igen! A nyaraló az erdőben állt, elhagyott helyen... És tél volt, és én egyedül őriztem a nyaralót... Szép volt az - gyönyörű! Egyszer csak - hallom, másznak ám be!

NATASA

Tolvajok?

LUKA

Azok. Igenis, ahogy mondom, másznak! Vettem a puskát, kimentem... Nézem: hát ketten vannak... Kinyitják az ablakot... és úgy el voltak foglalva munkájukkal, hogy engem nem is vettek észre. Én rájuk kiáltok: Hé, ti! Eriggyetek onnan! Erre aztán ők rám jönnek, fejszével... Én figyelmeztetem

őket: Megálljatok, ti! Különben - lövök! És a puskát hol az egyikre, hol a másikra rá is irányítom. Mire ők - térdre esnek és azt mondják: Kegyelmezz nekünk! De hát akkor már én is... megharagudtam. A fejsze miatt, tudjátok! Azt mondom nekik: Én titeket, ti ördögök, kergettelek, de nem mentetek el. És most azt mondom, törjetelek le valamilyen ágat! Hát letörtek. Most megparancsolom nekik: Az egyik feküdjön le, és a másik porolja ki! Így ők, az én parancsomra, ki is porolják egyik a másikat. És miután kiporolták egymást... azt mondják nekem: Nagyapó, azt mondják, Krisztus nevében adj egy kis kenyeret! Mer' hogy, azt mondják, nem ettünk mink... Hát látod, ezek voltak a tolvajok, kedves... *(Nevet.)* Ezek a fejszés emberek! Bizony... derék emberek mind a ketten... Mondom nekik: Hát, ti erdei ördögök, miért nem mindjárt kenyeret kértetek. S azok azt mondják: Meguntuk a kérést... Csak kérsz, kérsz és senki se ad... Séreelmes ez... Hát aztán nálam töltötték az egész telet. Az egyik - Szyepannak hívták - sokszor fogta a puskát, és bejárta az erdőt... A másik - Jakov volt a neve - mindig betegeskedett, folyton köhögött... így hármásban őriztük azt a nyaralót. Jött a tavasz, isten veled, azt mondják, nagyapó! És elmentek... Oroszországban bolyonganak...

NATASA

Szőkevények voltak? Kényszermunkások?

LUKA

Bizony azok - szőkevények... Az egyik telepről jöttek... Derék emberek... Ha meg nem szánom őket, bíróság meg börtön és Szibéria... Minek az? A börtön nem tanít jóra, és Szibéria sem tanít... De az ember megtanít... Igenis! Az ember megtaníthat a jóra... Ez nagyon egyszerű. *(Szünet.)*

BUBNOV

Hát igen... De én, lám, mégse tudok hazudni. Minek? Szerintem: mondd ki az egész igazságot úgy, ahogy van. Minek húzódozni!

KLESCS

(hirtelen újra fölugrik, mintha megégette volna magát és kiabál) Micsoda igazság? Hol az igazság? *(Kezével tépdési rongyait.)* Itt az igazság! Nincs munka... Nincs erő! Ez az igazság! Nincs hová lennem... Nincs hová lennem! Meg kell döglenni... Ez az igazság. Sátán! Mire nekem az igazság? Hagyj megdöglennem... Hadd döglöjjenek meg! Mi az én vétkem? Minek nekem az igazság? Élni - élni nem lehet. Ez az igazság.

BUBNOV

No, tessék... Ez aztán nekilendült!

LUKA

Uram Jézus... Kedves fiam, idehallgass! Te...

KLESCS

(reszket a felindulástól) Beszéltek ti itten, hogy i-gaz-ság! Te, öreg, mindenkit megvigasztalsz, és én azt mondom neked... én mindenkit gyűlölök! És az igazságot is... Azt elátkozom! Értsd meg, azt én elátkozom! *(A sarok felé fut, s közben vissza-visszanéz.)*

LUKA

Aj, aj, aj! Hogy nekiháborodott ez az ember... És hová fut?

NATASA

Elfutott, mint egy bolond.

BUBNOV

Ez jól eleresztette magát! Mint ahogy a színházban játsszák... Van ez így, gyakorta... Nem szokta még meg az életet...

PEPEL

(lassan előjön a sarok mögül) Békesség a becsületes kompániának! Hát te, Luka, te agyafúrt öreg, még egyre történeteket mesélsz?

LUKA

Ha láttad volna... Úgy kiabált szegény.

PEPEL

Klescs volt? Mi baja? Úgy futott, mintha leforrázták volna.

LUKA

Te is elfutnál, ha így a szívedbe tódulna...

PEPEL

(leül) Nem szeretem ezt az embert. Vad és büszke. *(Utánozza Klescsét.)* "Én munkásember vagyok." És mintha mindenki lejjebb állna nála. Dolgozz, ha neked tetszik... De miért büszkélkedsz vele? Ha az embereket a munka szerint becsülnék meg... akkor a ló többet érne minden embernél... Mert húz és hallgat! Natasa! A család itthon van?

NATASA

A temetőbe mentek ki, aztán a vecsernyére akartak...

PEPEL

Mert látom, hogy szabad vagy... Ritkaság ez!

LUKA

(elgondolkodva, Bubnovhoz) Hát, lám... Azt mondod, hogy igazság... Hát az igazság nincs mindig az ember ellenére... de nem mindig tudod vele, az igazsággal, a lelket meggyógyítani... Volt például ilyen eset is: ismertem egy embert, aki hitt az igazság földjében...

BUBNOV

Miben?

LUKA

Az, igazság földjében. Kell lenni, mondotta, e világon az igazság földjének... S azon a földön, úgymond, különös emberek élnek... derék emberek! Tisztelik egymást. Segítik egymást. Csak így egyszerűen... És minden nagyszerű náluk! És ez az ember fölkerekedett, hogy megkeresi az igazság földjét! Szegény ember volt, rosszul élt, és mikor már olyan nehéz lett a sorsa, hogy már nem maradt más hátra, csak lefeküdni és meghalni - nem vesztette el a lelkét, hanem csak mosolygott, és azt mondta: "No, nem baj! Kibírom! Még egy kicsit várok, s aztán félredobom ezt az egész életet, és elmegyek az igazság földjére..." Egyetlenegy öröme volt - ez az igazság földje...

PEPEL

Na? És elment?

BUBNOV

Hová? Haha!

LUKA

És lám, arra a helyre - Szibériában történt a dolog - küldtek egy száműzöttet, egy tudóst... könyvekkel, tervekkel és mindenféle egyébvel... A mi emberünk azt mondja a tudósnek: "Nagyon megkérlek, mutasd meg te nekem, hol van az igazság földje, és merre visz oda az út?" Erre az a tudós kinyitja a könyvét, szétteregeti a térképeit... Nézi, nézi - nem találja sehol az igazság földjét! Minden ott van, az egész föld bele van rajzolva, de az igazság földje - nincs!

PEPEL

(halkan) Úgy? Nincs?

(Bubnov nevet.)

NATASA

Várj, te... Na, nagyapó?

LUKA

A mi emberünk nem hiszi... "Meg kell annak lenni, azt mondja... Keresd csak jobban! Különben, azt

mondja, a te könyveid és térképeid nem érnek semmit, ha nincs rajtuk az igazság földje..." A tudós megharagszik. "Az én térképeim, azt mondja, nagyon pontosak, de az igazság földje, az nincs sehol." Erre a mi emberünk nagyon megharagszik. Hogyhogy? Élt, éldegélt, túrt és szenvedett, és mindig azt hitte, hogy van! És most a térképről kiderül, hogy nincs? Rablás!... És azt mondja a tudós: "Te... te gazember, csirkefogó vagy te, nem tudós." És leken neki egyet! Aztán még egyet! (*Elhallgat.*) Aztán hazament, és fölakasztotta magát!

(*Mind hallgatnak. Luka mosolyogva nézi Pepelt és Natasát.*)

PEPEL

(*halkan*) Ördög bújjék beléd... Ez a história nem vidám...

NATASA

Nem tudta elviselni a csalódást...

BUBNOV

(*komoran*) Mindez csak mese...

PEPEL

Hát igen, az igazság földje nem volt meg. Eszerint...

NATASA

Kár... azért az emberért...

BUBNOV

Mindez csak képzelődés, semmi más! Haha! Igazság földje! Hol lenne az? Hahahaha... (*Eltűnik az ablakból.*)

LUKA

(*fejével Bubnov felé int*) Nevet rajta. Eh, eh, eh...

(*Szünet.*)

LUKA

No, gyermekeim, éljeteK jól. Én hamarosan elmegyek tőletek...

PEPEL

Hová mégY most?

LUKA

A hoholok közé... Hallottam, hogy ott egy új hitet találtak ki... Meg kell azt nézni... igenis! Mindig keresgélnek az emberek, mindig azt akarják, hogy jobb legyen... Uramisten, adj nekik türelmet.

PEPEL

És mit gondolsz, megtalálják?

LUKA

Az emberek? Azok meg! Aki keres - talál... Aki erősen akarja - megtalálja!

NATASA

Csak találnának valamit... Kigondolnának valami jobbat...

LUKA

Kigondolják majd! Csak segíteni kell nekik, kislányom... Meg kell becsülni őket...

NATASA

Mivel tudnék én segíteni? Én magam is... olyan gyámoltalan vagyok.

PEPEL

(*határozottan*) Én megint... Én majd még egyszer beszélni fogok veled... Natasa... Most öelötte... Ő mindent tud... Gyere velem!

NATASA

Hová? A börtönbe?

PEPEL

Mondtam neked, abba hagyom a tolvajlást! Bizonyisten abba hagyom! Ha kimondtam - meg is teszem. Én írni-olvasni tudok... Dolgozni fogok... Az öreg is mondja, Szibériába jószántából menjen az ember... Menjünk oda, jó? Azt hiszed, nem unom én ezt az életet? Eh, Natasa! Tudom én... Látom én! Azzal vigasztalom magamat, hogy a többiek többet lopnak, mint én, és mégis tisztességgel élnek... De ez én rajtam nem segít. Ez hiábavaló! Nem szánom a bűnömet... és a lelkiismeretben én nem hiszek. De egyet érzek: másképp kell élni! Jobban kell élni! Úgy kell élni, hogy az ember tisztelhesse önmagát...

LUKA

Ez helyes, fiam! Adja az Úr neked. Ehhez segítsen Krisztus. Így van ez: az ember tisztelje önmagát...

PEPEL

Én gyerekkorom óta tolvaj vagyok. Mindenki mindig így beszélt velem. Vaszka... te tolvaj... tolvajok fia, Vaszka. Úgy? Hát jó, legyen úgy. Ha tolvaj, akkor tolvaj. Értsd meg, csak azért is tolvaj lettem, bosszúból. Attól lettem tolvaj, hogy soha senki másként nem nevezett... Te nevezd másként... Natasa. Jó?

NATASA

(szomorúan) Nem hiszek én... semmiféle beszédnek... És ma olyan nyugtalan vagyok. A szívem elszorul... Mintha várnék valamit. Hasztalan volt ma beszélned, Vaszilij...

PEPEL

Hát mikor beszéljek? Nem először beszélek...

NATASA

És ha elmegyek veled? Hiszen... szeretni nem nagyon szeretlek... Néha tetszel nekem... Néha meg rád néztem is rossz... Látnivaló, hogy nem szeretlek téged... Aki szeret, nem látja a rosszat abban, akit szeret... De én látom.

PEPEL

Megszeretsz majd - ne félj. Majd én magamhoz szoktatlak... Csak gyere velem! Egy évnél tovább figyeltelek... Láttam, hogy szigorú kislány vagy, de derék... hűséges ember... Nagyon megszerettelek!

(Vasziliszta kiöltözve megjelenik az ablakban, és az ablakfélfánál állva hallgatózik.)

NATASA

Úgy. Engem megszerettél, de a nénémet...

PEPEL

(zavartan) Hogy a nénédet? De hiszen sok olyan van a világon...

LUKA

Nem tesz semmit, leánykám! Ha nincsen kenyér, sóskát esztek... Ha nincsen kenyérke...

PEPEL

(komoran) Szánj meg engem! Nem jól élek én... Farkaséletem van nekem. Kevés az öröm benne... Elmerülök a mocsárban... Nincs miben megfogózkodnom... Minden rohadt... Semmi se tart meg... A nénéd... Azt hittem, az nem olyan... Pedig ha nem lett volna olyan pénzéhes - én az ő kedvéért mindent megtettem volna. Ha egészen az enyémet akart volna lenni... No de neki egyéb kell... Neki pénz kell... És szabadság kell. És a szabadság arra kell, hogy élhesse a világát... A nénéd nem tud rajtam segíteni... De te, mint a fiatal fenyőfa, szúrsz, de mégis meg tudok fogózni beléd.

LUKA

És én is azt mondom: menj velem, kislányom, eriggy! Derék legény ő - jó ember. Csak mindig juttasd eszébe, hogy jó ember, nehogy megfélemedjen róla! El fogja hinni neked... Te mindig csak ezt

mondd neki: "Vaszja, te jó ember vagy... Ne felejtsd el!" Mert, kedvesem, gondolkozz csak, hová tudnál még menni? A nénéd gonosz vadállat, az uráról meg még beszélni sem érdemes; nincs szó arra, hogy milyen az az öregember... És ez az egész itteni élet... Hová mehetnél? És ez a fiú - ez erős...

NATASA

Nincs hová mennem... Tudom én ezt... Gondoltam már rá... De nem hiszek én senkinek... És nincs hová mennem...

PEPEL

Csak egy út van itt... De arra az útra nem engedlek... Inkább megöllek.

NATASA

(elmosolyodik) Hát tessék, még nem is vagyok a feleséged, és máris meg akarsz ölni.

PEPEL

(átöleli) Hagyd el, Natasa, minden mindegy!

NATASA

(hozzásimul) No de egyet mondok neked, Vaszilij. Úgy beszélek veled, mintha Isten előtt állnánk! Ha egyetlenegyszer megütsz engem... vagy valahogy másképp megsértesz... akkor én nem kímélem magamat... vagy felakasztom magam, vagy...

PEPEL

Száradjon el a kezem, semhogy hozzád nyúljak...

LUKA

Ne kételkedj a szavában, lányom! Neki nagyobb szüksége van rád, mint neked órá!

VASZILISZA

(az ablakból) Hát most el vagytok jegyezve. Jó szóval, szerelemmel!

NATASA

Ó, Uramisten, hazajöttek! Látták... Jaj, Vaszilij.

PEPEL

Miért ijedsz meg, most már senki sem mer hozzád nyúlni!

VASZILISZA

Ne félj, Natalja! Nem fog ez megütni téged, se ütni, se szeretni nem tud ez... Én ismerem.

LUKA

(halkan) Jaj, ez az asszony... Mérges kígyó ez...

VASZILISZA

Csak szavakkal hetvenkedik...

KOSZTILJOV

(kijön) Nataska! Mit csinálsz te itt, te semmirekellő? Pletykákat pletykázol? A rokonaidra panaszkodol? De a szamovárt nem állítottad fel? Az asztalt nem szedted le?

NATASA

(miközben kimegy) De hiszen a templomba akartatok menni...

KOSZTILJOV

Nem a te dolgod, hogy mit akartunk. Teneked a magad dolgát kell elvégezni, amit megparancsoltak!

PEPEL

Hé, te, most már nem a szolgálód... Natalja, ne menj, ne csinálj semmit nekik!

NATASA

Te ne parancsolgass... Ahhoz még korán van! *(Elmegy.)*

PEPEL

(*Kosztiljovhoz*) Elég volt! Eleget gyötörtétek ezt a leányt! Most az enyém!

KOSZTILJOV

A tied? Mikor vetted meg? Mennyit adtál érte. (*Vasziliszka kacag.*)

LUKA

Vaszja! Te, menj innen...

PEPEL

Nézzétek csak, még nevetnek! Nehogy sírás legyen belőle!

VASZILISZA

Jaj, de borzasztó! Jaj, de félek!

LUKA

Vaszilij, menj te innen! Látod, csak uszít, csak ingerkedik veled, érted?

PEPEL

Igen? Áhá! Hazudik... Hazudsz! Az nem lesz meg, amit te akarsz.

VASZILISZA

De az se lesz meg, amit én nem akarok, Vaszja!

PEPEL

(*öklével fenyegeti*) Majd meglátjuk! (*Elmegy.*)

VASZILISZA

(*eltűnik az ablakból*) Majd rendezek én neked lagzit!

KOSZTILJOV

(*Lukához megy*) Na, mi van, öregem?

LUKA

Semmi sincs, öregem!

KOSZTILJOV

Úgy... Azt mondják, elmégy?

LUKA

Ideje...

KOSZTILJOV

Hová?

LUKA

Amerre a szemem lát...

KOSZTILJOV

Szóval csavarogni... Úgy látszik, nem szeretsz te egy helyen élni.

LUKA

Fekvő kő alá - azt mondják - a víz se folyik.

KOSZTILJOV

Hát az kő. De az embernek egy helyen kell élni. Nem lehet az, hogy az emberek úgy éljenek, mint a svábbogarak... Ki-ki, ahová akar, oda mászik... Az embernek egy helyben kell élni és nem bolyongani a földön...

LUKA

És ha valakinek mindenütt van helye?

KOSZTILJOV

Akkor az csavargó... Haszontalan ember... Az embernek vegyék hasznát, az ember dolgozzon...

LUKA

No, nézd csak!

KOSZTILJOV

Igenis. Hát hogyne! Mi az, hogy zarándok? Különös ember... Nem hasonlít a többire... Ha igazi zarándok, akkor tud valamit... akkor megtudott valamit... Lehet, hogy amit megtudott, nem kell senkinek, lehet, hogy megtudta az igazságot... De nem minden igazságra van szükség... Úgy ám! A zarándok megőrzi magának és hallgat. Ha igazi zarándok... akkor hallgat. Vagy úgy beszél, hogy senki se értse... És a zarándok nem akar semmit, semmibe bele nem avatkozik. Az embereket feleslegesen nem zavarja... Hogy az emberek hogyan élnek - ahhoz semmi köze. A zarándoknak igazságos életet kell élni... Az erdőben kell élni... barlangokban... elrejtőzködve! És senkit se zavarjon, és senkit el ne ítéljen... És... mindenkiért imádkozzon... Minden világi bűnért, az enyimért, a tiedért, mindenkiért. Ezért menekül a világi zűrzavarból... hogy imádkozhasson. Így van ez... (*Szünet.*) De te... Micsoda zarándok vagy te? Passzusod sincs... Jó embernek passzusa van... Minden jó embernek van passzusa... Igenis.

LUKA

Vannak emberek, de vannak emberkék is...

KOSZTILJOV

Te ne bölcseledj! Ne adj fel nekem talányokat... Én nem vagyok butább náladnál. Mi az, hogy emberek meg emberkék?

LUKA

Mi ebben a talány? Én azt mondom, van olyan föld, amibe nem lehet vetni. És van jól termő föld... Akármit vetsz bele, kinől... Ez így van...

KOSZTILJOV

Na és miért mondd ezt?

LUKA

hát itt vagy például te... Ha tenedek maga az Atyaisten mondaná: "Mihajlo! Légy ember!" Hát ebből semmi sem lenne... Amilyen vagy, olyan maradnál...

KOSZTILJOV

De... te tudod, hogy az én feleségem bácsikája rendőr? És ha én...

VASZILISZA

(*bejön*) Mihajla Ivanics, gyere teát inni.

KOSZTILJOV

(*Lukának*) Te... Azt mondom neked, eriggy el innen, el a szállásról!

VASZILISZA

Igen, hordd el magad, öreg! Csúnya, hosszú nyelved van neked... És ki tudja, talán valami szökevény vagy te.

KOSZTILJOV

A színedet se lássam, már ma eltakarodj! Különben én... Vigyázz magadra!

LUKA

Idehívod a bácsikát? Hívd ide a bácsikát... Hadd fogja meg a szökevényt... Jutalmat kaphat értem... Három kopejkát...

BUBNOV

(*az ablakból*) Miről alkudtok? Miért adnak három kopejkát?

LUKA

Engem fenyegetnek avval, hogy eladnak...

VASZILISZA

(a férjéhez) Gyerünk...

BUBNOV

Három kopejkáért? No, vigyázz, öreg, eladnak ezek egy kopejkáért is.

KOSZTILJOV

(Bubnovhoz) Hát te mit meresztgeted a szemedet, mint a manó a kemence alól? (Elindul a feleségével.)

VASZILISZA

Mennyi sötét ember van, mennyi mindenféle gazember...

LUKA

Jó étvágyat kívánok!

VASZILISZA

(megfordul) Fogd be a szádat... te mérgesgomba! (Eltűnik férjével a sarok mögött.)

LUKA

Ma éjjel elmegyek...

BUBNOV

Hát jobb az. Mindig jobb, ha kellő időben megy el az ember.

LUKA

Helyesen beszélsz...

BUBNOV

Tudom, én talán a kényszermunkától menekültem meg azzal, hogy idejében elmentem.

LUKA

Hogyan?

BUBNOV

Így igaz. Úgy történt, hogy a feleségem kikezdett a munkavezetőmmel... A munkavezető, mondhatni, derék ember volt. Nagyon ügyesen festette át a kutyabőrt medvebőrre... a macskát kenguruprémre és pézsmapatkányra és minden egyébre. Ügyes ember volt. Hát az asszony nagyon belehabarodott... És annyira szerették egymást, hogy én láttam, vagy megmérgeznek, vagy valahogy másképp segítenek át a másvilágra. Én megvertem az asszonyt... a munkavezetőm megvert engem... Nagyon keményen tudott verekedni! Egyszer a fele szakállamat kitépte, és a bordáimat betörte. De én is nagyon megharagudtam, és egyszer a feleségemet fejbe vágtam a vasróffel. És általában nagy háború kezdődött! De én láttam, hogy ebből semmi jó nem lesz... Ezek legyűrnek engem. És azt gondoltam: megfojtom az asszonyt, erősen azt terveztem! De aztán időben észbe kaptam - és eljöttem.

LUKA

Hát így jobb. Csak fessék tovább is a kutyabőrt medvebőrré.

BUBNOV

Csakhogy a műhelyem az asszony nevéen állt, és én így maradtam, ahogy itt látsz! Bár őszintén szólva, elittam volna én a műhelyt... Nagyon iszákos vagyok én, tudod?

LUKA

Iszákos vagy? Á, á!

BUBNOV

Csúnyán iszákos. Ha egyszer elkezdek inni, mindent eliszom, csak a bőröm marad... És lusta is vagyok. Rémes, hogy én nem szeretek dolgozni.

(Szatyin és a Színész veszekedve jönnek.)

SZATYIN

Szamárság! Sehová se mész el... Mindez csak az ördög játéka! Öreg! Mit fújtál te ennek a vakarcsnak a fülébe?

SZÍNÉSZ

Hazudsz! Nagyapó, mondd meg neki, hogy hazudik! Én elmegyek. Én ma már dolgoztam, utcát söpörtem... De vodkát nem ittam... De nem ám! Itt van két huszonöt kopejkás, és én józan vagyok.

SZATYIN

Ostobaság - még mind megvan! Add ide, én eliszom... Vagy elkártyázom...

SZÍNÉSZ

Eriggy a fenébe, ez az én útiköltségem.

LUKA

(Szatyinhoz.) És te miért nem hagyod nyugton?

SZATYIN

"Mondd nékem, varázsló, isteni férfi, az életben mi lesz velem?" Barátom, engem tisztára kizsebeltek. Nincs még vége a világnak, nagyapó, vannak még nálam is nagyobb gazemberek.

LUKA

Vidám ember vagy te, Konsztantyin... Kellemes ember!

BUBNOV

Színész! Gyere csak ide!

(A Színész az ablakhoz megy, és leguggol előtte. Halkan beszélgetnek.)

SZATYIN

Én, barátom, fiatal koromban - mulatságos ember voltam. Jó arra gondolni is! Nagyszerű legény voltam... Gyönyörűen táncoltam... Játszottam a színházban, szerettem megnevettetni az embereket, csudaszép volt!

LUKA

És hogyan csúsztlál le az ösvényről, mondd?

SZATYIN

Milyen kíváncsi vagy te, öregecském, mindent tudni akarsz... De minek?

LUKA

Szeretném megérteni az emberek dolgait... Csak nézek rád - és nem értelek! Milyen derék ember vagy te, Konsztantyin... Nem buta ember... és egyszerre csak...

SZATYIN

A börtön, nagyapó! Négy évig és hét hónapig ültem én börtönben... És a börtön után nem volt hová mennem.

LUKA

Ohohó! És miért ültél?

SZATYIN

Egy gazember miatt. Indulatomban és haragomban megöltem egy gazembert... A börtönben kártyázni is megtanultam...

LUKA

És asszony miatt ölted meg?

SZATYIN

A tulajdon húgom miatt... De hagyd már abba! Nem szeretem, ha faggatnak... És... mindez régen volt... A húgom meghalt... Kilenc esztendeje múltott már... Gyönyörű kis ember volt a húgom, barátom...

LUKA

Te könnyen elviseled az életet. De ládd csak, az imént ez a lakatos úgy feljajdult... Ajajaj!

SZATYIN

Klescs?

LUKA

Az. "Nincs munka! - kiáltozta. - Semmi sincs!"

SZATYIN

Majd megszokja... Most én mit csináljak?

LUKA

(halkan) Oda nézz, jön...

(Klescs lassan jön, fejét lehorgasztja.)

SZATYIN

Hej, özvegy! Miért lóगतod az orrodát? Mit akarsz kieszelni?

KLESCS

Arra gondolok, hogy mit fogok most csinálni? Szerszámom nincs... A temetés mindent felemészített.

SZATYIN

Adok neked egy tanácsot: ne csinálj semmit! Egyszerűen légy a föld terhe!

KLESCS

Jó... Csak beszélj. De én szégyellem magam az emberek előtt...

SZATYIN

Hagyd már, az emberek nem szégyellik magukat amiatt, hogy te rosszabbul élsz a kutyánál... Gondold meg. Te nem fogsz dolgozni, én sem fogok... Még százan... Még ezren, valamennyien! Érted? Mind felhagynak a munkával! Senki sem akar semmit se csinálni... mi lesz akkor?

KLESCS

Mindnyájan éhen döglenek...

LUKA

(Szatyinhoz) Ilyen beszédekkel elmehetnél a menekülőkhöz. Vannak ilyen emberek, akiket menekülőknak hívnak. A szekta tagjai nem ismerték el a világi hatalmat, állandó vándorúton éltek, nevüket titokban tartották.

SZATYIN

Tudom... Azok nem buta emberek, nagyapó.

(Kosztiljovék ablakából Natasa kiáltása hallatszik: "Miért? Ne üss már! Miért ütsz?")

LUKA

(nyugtalanul) Natasa? Ő kiabál? Ó, te...

(Kosztiljovék lakásában zűrzavaros lárma, törött edények csörömpölése és Kosztiljov rekedt kiáltozása: "Á, á... Istentelen... Te dög...")

VASZILISZA

Megállj... Várj... Én ezt a... ezt a...

NATASA

Megölnek! Agyonvernek!

SZATYIN

(bekiált az ablakba) Hé, mit csináltok?

LUKA

(nyugtalanul) Vaszilijt kellene idehívni, Vaszját. Jaj, Istenem Uram, gyermekeim, fiaim...

SZÍNÉSZ

(*elfut*) Én mindjárt... idehívom...

BUBNOV

Most nagyon gyakran verik Natasát...

SZATYIN

Gyerünk, öreg... Tanúk leszünk!

LUKA

(*Szatyin után megy*) Micsoda tanú vagyok én! Hová menjek... Vaszilijt kellene hamar...

NATASA

Néném... Nénikém... Vasz...

BUBNOV

Betömték a száját... Megyek, megnézem...

(*Kosztiljovék lakásában a lárma elcsendesedik, eltávolodik, mintha a szobából a folyosóra mentek volna. Hallatszik az öreg kiáltása: "Megállj!" Egy ajtót erősen becsapnak s ez, mintha baltával elvágna az egész lármát. A színen csend van, esthomály.*)

KLESCS

(*közömbösen ül a gerendákon, erősen dörgöli a kezét, aztán valamit dörmögni kezd, eleinte nem érteni*) Hát, mit csináljak... élni kell... (*Most már hangosan.*) Éjjeli szállás kell... Nahát? Szállás nincs... Semmi sincs! Csak maga az ember... Az van itt maga... Nincs segítség... (*Lassan, görnyedten kimegy. Néhány pillanatig vészjósló csend. Aztán valahol az átjáróban zavaros lárma támad. A hangzavar nő, közeledik. Külön hangok hallatszanak.*)

VASZILISZA

Én vagyok a nénje! Engedj...

KOSZTILJOV

Micsoda jogon?

VASZILISZA

Te fegyenc...

SZATYIN

Hívd Vaszkát! Hamar! Ferdenyakú, üsd.

(*Rendőrfütty.*)

TATÁR

(*a színre szalad, jobb keze kötésben*) Ilyen törvény van... nappal embert ölnek?

FERDENYAKÚ

(*mögötte jön Medvegyev*) Eh, én is adtam neki vagy kettőt.

MEDVEGYEV

Te - hogy mersz te verekedni?

TATÁR

És te? Mi a te kötelességed?

MEDVEGYEV

(*fut a Ferdenyakú után*) Állj! Ide a sípomat...

KOSZTILJOV

(*beszalad*) Abram! Fogd meg... Tartsd vissza! Megöli...

(*A sarok mögül előjön Kvasnya és Nasztya - karonfogva vezetik a megtépzott Natasát. Szatyin hátrál, ellökösve Vasziliszát, aki öklét rázva igyekszik hűgát ütni. Körülötte, mint a bolond, ugrál*

Aljoska, a fülébe fütyül, kiált, üvölt. Aztán még néhány rongyos férfi és nő.)

SZATYIN

(Vasziliszához) Hová? Te átkozott bagoly!

VASZILISZA

El innen, te fegyenc! Még ha az életembe kerül is - széttépem...

KVASNYA

(elvezeti Natasát) Te, Karpovna, kiveszett belőled a szégyen? Olyan vagy, mint egy vadállat!

MEDVEGYEV

(megfogja Szatyint) Áhá... most megvagy...

SZATYIN

Ferdenyakú! Üsd őket!... Vaszka... Vaszka...

(Mind egy halomba keverednek az átjáró körül, a vörös falnál. Natasát elvezetik jobbra, és ott leülletik egy farakásra.)

PEPEL

(kiugrik a sikátorból, és némán széttaszítja a többi) Hol vagy, Natalja? Te...

KOSZTILJOV

(elrejtőzik a sarok mögött) Abram! Fogd meg Vaszkat... Emberek, segítsenek megfogni Vaszkat! Ezt a tolvajt... Ezt a rablót...

PEPEL

Ó, te... Vén gazember! *(Nagy, erős mozdulatokkal üti az öreget. Kosztiljov úgy esik el, hogy a sarok mögül csak felső teste látszik. Pepel Natasához ugrik.)*

VASZILISZA

Üssétek Vaszkat, galambocskáim... Üssétek a tolvajt!

MEDVEGYEV

(rákiált Szatyinra) Ne merj beavatkozni... Ez családi ügy! Ezek rokonok... De ki vagy te?

PEPEL

Mivel sebzett meg a nénéd? Késsel?

KVASNYA

Nézd, milyen vadállatok, forró vízzel öntötték le a lábát...

NASZTYA

A szamovárt dobták rá...

TATÁR

Talán csak véletlenül... Biztosat kell tudni... Nem lehet csak úgy levegőbe...

NATASA

(csaknem ájultan) Vaszilij... Vigyél el innen... Rejts el valahova...

VASZILISZA

Emberek! Nézzetek! Ide nézzetek! Meghalt! Megölték!

(Mind az átjáróban tolonganak Kosztiljov körül. A tömegből kiválik Bubnov, és Pepelhez megy.)

BUBNOV

(halkan) Vaszka! Az öregnek... annak... már vége!

PEPEL

(néz rá, mintha nem értené) Eriggy... Hívj valakit... A kórházba kell... Na, majd leszámolok velük!

BUBNOV

Azt mondom, hogy az öreget valaki leterítette...

(A színen elhal a lárma, mint a tábortűz, amelyet vízzel öntöttek le. Különböző halk felkiáltások hallatszanak: "Igazán?", "No de ilyet!", "Nahát!", "Gyerünk innen, öcsém!", "Fene megette!", "Na most vigyázz!", "Gyerünk, míg nincs itt a rendőrség!" A tömeg oszladozik, Bubnov és Tatár elmegy. Nasztya és Kvasnya odalép Kosztiljov holttestéhez.)

VASZILISZA

(fölemelkedik a földről, diadalmas hangon kiáltja) Megölték! Az én uramat megölte valaki! Vaszka ölte meg. Én láttam! Galambocskáim, én láttam. Nem igaz, Vaszja? Rendőrség!

PEPEL

(elmegy Natasától) Engedj... El innen! *(Ránéz az öregre, Vasziliszához.)* Na? Örülsz? *(Megrúgja a holttestet.)* Megdöglött... A vén kutya! Úgy lett, ahogy akartad... Ááá... Téged is agyon kell verni! *(Ráveti magát. Szatyin és a Ferdenyakú gyorsan lefogja, Vaszilisza eltűnik a sikátorban.)*

SZATYIN

Térj eszedre!

FERDENYAKÚ

Psszt! Mit ugrálsz?

VASZILISZA

(megjelenik) No, Vaszja, kedves barátom, a sorsod elől nem menekülsz... Rendőr! Abram, sípolj!

MEDVEGYEV

Elvették a sípomat ezek a sátánok.

ALJOSKA

Itt a sípod... *(Sípol. Medvegyev utána fut.)*

SZATYIN

(Pepelt Natasához vezeti) Vaszka, ne félj! Emberölés verekedés közben... Semmi az. Olcsón megúszod...

VASZILISZA

Fogjátok le Vaszkát. Embert ölt... Láttam!

SZATYIN

Én is hármat sóztam az öregre... Nem sok kellett neki. Hívj engem tanúnak, Vaszka...

PEPEL

Nekem... nem kell mentség... Nekem csak Vasziliszáat kell bemártanom, majd be is mártom! Ő akarta ezt így... Ő uszított, hogy öljem meg a férjét... Rábeszél!

NATASA

(hirtelen hangosan) Á, á... Most értem. Így állunk Vaszilij? Jó emberek! Ezek egy húron pendülnek. A néném és ez... egy húron pendülnek. Ezt az egészet ők rendezték meg, ugye, Vaszilij? Te... azért beszéltél velem az imént... hogy a néném hallhassa? Jó emberek! Ez a szeretője... Ti tudjátok... Ezt mindenki tudja... Ezek - egy húron pendülnek. A néném... beszélte rá, hogy ölje meg az urát... Az ura útjukban állt... én is útjukban voltam... Ezért nyomorított meg...

PEPEL

Natalja! Mit beszélsz... Mit beszélsz?

SZATYIN

Ejnye... Az ördög vigye el!

VASZILISZA

Hazudsz! Hazudik ez... Én... Ő, Vaszka ölte meg!

NATASA

Ezek egy húron pendülnek! Megátkozlak benneteket! Ti ketten...

SZATYIN

Ez aztán a játék... Ne hagyd magad, Vaszilij, ezek megfojtanak...

FERDENYAKÚ

Felfoghatatlan! Ó ti... micsoda ügyek!

PEPEL

Natalja, hát csak nem... Igazán? Csak nem hiszed valóban, hogy én a nénéddel...

SZATYIN

Natasa, az Istenért... Gondold meg!

VASZILISZA

(*a sikátorban*) Megölték az uramat, nagyságos uram... Vaszka Pepel, a tolvaj... az ölte meg, rendőrtiszt úr! Én láttam... Mindent láttam...

NATASA

(*szinte önkívületben dobálja magát*) Jó emberek, a néném és Vaszja ölték meg! Rendőr urak, hallják, kérem... ez itt, ez a néném, ez oktatta ki... ez beszélt rá... A szeretőjét. Ezt itt, ezt az átkozottat! Megölték! Fogjátok le őket! Vigyék bíró elé... Vigyék engem is... vigyék börtönbe. Krisztus szerelméért... vigyék börtönbe!

Függöny

NEGYEDIK FELVONÁS

Az első felvonás díszlete. De Pepel szobája nincs meg, a válaszfalakat elvitték. És azon a helyen, ahol Klescs ült, nincs üllő. A sarokban, ahol Pepel szobája volt, a Tatár fekszik, fészkelődik és nagy ritkán felnyög. Az asztal mellett Klescs ül: harmonikát javít, néha kipróbálja. Az asztal másik végén Szatyin, a Báró és Nasztya. Előttük pálinkásüveg, három üveg sör, nagy karéj fekete kenyér. A kemencén a Színész fészkelődik és köhög. Éjszaka. A színt az asztal közepén álló lámpa világítja meg.

KLESCS

Igen... Abban a nagy zűrzavarban eltűnt.

BÁRÓ

Eltűnt a rendőrség elől, mint ahogy a füst eltűnik a tűztől...

SZATYIN

Így tűnnek el a bűnösök a jó emberek elől!

NASZTYA

Derék ember volt az öreg! De ti... ti nem vagytok emberek, ti csak rozsdá vagytok!

BÁRÓ

(*iszik*) Az ön egészségére, lédi!

SZATYIN

Érdekes öreg volt... Hát lám, Nasztyonka beleszeretett.

NASZTYA

Beleszerettem... Nagyon megszerettem! Ez igaz! Az öreg mindent látott... mindent megértett.

SZATYIN

(*nevet*) És általában... Sokaknak olyan volt... mint a kenyér bele a fogatlanoknak...

BÁRÓ

(nevet) Mint a flastrom a sebnék...

KLESCS

Az öreg szánakozó volt... Bennetek nincs... szánalom...

SZATYIN

Mi hasznod van abban, ha szánakozom rajtad?

KLESCS

Te nemcsak szánakozni tudsz... Te értesz ahhoz, hogy ne bántsod az embert...

TATÁR

(*ül a priccsen, és fájós kezét úgy ringatja, mint a gyereket*) Az öreg jó ember volt... Lelkének megvolt a törvénye, s akinek a lelkében törvény van - az jó! Akiből a törvény kiveszett - annak vége!

BÁRÓ

Micsoda törvény, herceg?

TATÁR

Hát olyan... Különböző... Tudod, olyan...

BÁRÓ

Tovább!

TATÁR

Ne bántsod az embert - ez a törvény!

SZATYIN

Ennek ez a neve: "Rendelet a büntettek és vétségek megtorlásáról."

BÁRÓ

És ez is: "Szabályzat a békebírók által kirovandó büntetésekről."

TATÁR

Koránnak hívják... A ti koránatok a törvény... A lelketekben legyen a Korán... Igen!

KLESCS

(*kipróbálja a harmonikát*) Nyöszörög, az ördög vinné el! De a hercegnek igaza van... A törvény szerint kell élni... Az Evangélium szerint.

SZATYIN

Hát, élj!

BÁRÓ

Próbáld meg...

TATÁR

Mohamed adta a Koránt és azt mondta: "Itt a törvény! Tégy úgy, ahogy itt írva van." Aztán múlik az idő, a Korán már nem elég, az idő másik törvényt ad, újat... Minden idő új törvényt ad...

SZATYIN

Hát persze, eljött az idő és adott: "Rendelet a büntettek és vétségek megtorlásáról." Kemény törvény! Sokáig fennmarad!

NASZTYA

(*a pohárral az asztalt csapkodja*) És én... Miért élek én itt... veletek? Elmegyek... Elmegyek valahová... a világ végére!

BÁRÓ

Mezítláb mégy, lédi?

NASZTYA

Mezítelenül, négykézláb is elmászom!

BÁRÓ

Az gyönyörű látvány lesz, lédi, ha négykézláb...

NASZTYA

Igen, elmászom! Csak hogy ne lássam a képedet... Ó, undorító itt minden! Az egész élet... Minden ember!...

SZATYIN

Ha elmegy, akkor vidd magaddal a Színészt... Ő úgyis menni készül... Mert ő értesült róla... hogy fél versztára a világ végétől gyógyintézet van az organonok számára.

SZÍNÉSZ

(lekukucskál a kemencéről) Orga-niz-mu-sok, te hülye!

SZATYIN

Az organonok számára, melyeket az alkohol megmérgezett...

SZÍNÉSZ

Igen, ő elmegy! Elmegy ő... meglátjátok!

BÁRÓ

Ki az az ő, szőr?

SZÍNÉSZ

Én vagyok!

BÁRÓ

Merszi, istennő szolgája... Hogy hívják az istennőt? A dráma, a tragédia istennőjét... hogy hívják?

SZÍNÉSZ

Múzsának hívják, te fajankó. Nem istennő, hanem múzsa.

SZATYIN

Lachesis... Hera... Aphrodité... Atroposz... Az ördög tudja megkülönböztetni őket. Ezt az egészet az öreg szóta rá a Színészre... Emlékszel, Báró?

BÁRÓ

Az öreg buta volt...

SZÍNÉSZ

Fajankók! Vademberek! Mel-po-me-ne! Szívtelen emberek, majd meglátjátok - hogy ő elmegy. "Hízzatok meg, ti komor elmék..." Költemény, írta Béranger... Igen! Ő megtalálja a helyét... ahol nincs... nincs...

BÁRÓ

Semmi sincs, szőr?

SZÍNÉSZ

Úgy van, semmi sincs! "Ez a gödör... ez lesz a sírom... meghalok, fáradt ember én." Miért éltek ti? Minek?

BÁRÓ

Te! Kean vagy, lángész és örült! Ne ordíts!

SZÍNÉSZ

Hazudsz! Én ordítok!

NASZTYA

(fölemeli a fejét az asztalról, hadonászik) Ordíts! Hadd hallják!

BÁRÓ

Van ennek értelme, lédi?

SZATYIN

Hagyd őket, Báró! A fenébe! Hadd ordítsanak... Zúzzák szét a fejüket... Csak hagyd! Van ennek értelme! Ne zavarj az embert, ahogy az öreg mondta... Igen, ez a vén élesztő valamennyit erjedésbe hozta...

KLESCS

Valahova csábította őket... De az utat nem mutatta meg.

BÁRÓ

Az öreg sarlatán...

NASZTYA

Hazudsz! Te vagy sarlatán!

BÁRÓ

Nyugalom, lédi!

KLESCS

Az igazat... nem szerette az öreg... Nagyon lázadozott az igazság ellen... Úgy is kell! Mert valóban, hol itt az igazság? És igazság nélkül lélegzeni se lehet... Itt a herceg... Eltörte a kezét a munkán. A végén le kell majd vágni a kezét. Hát hallod... ez az igazság!

SZATYIN

(öklével az asztalra üt) Hallgass! Ti mind barmok vagytok. Tuskók... Ne beszéljete az öregről. *(Nyugodtabban.)* Te, Báró, rosszabb vagy mindenkinél... Te semmit sem értesz és hazudsz! Az öreg nem sarlatán. Mi az igazság? Az ember - az az igazság. És ezt az öreg tudta... Ti nem tudjátok. Ti buták vagytok, mint a tök... Én megértem az öreget... Igenis! Hazudott... mert sajnált benneteket, hogy az ördög vinne el, ahányan csak vagytok. Vannak emberek, akik hazudnak - mert megszánják a felebarátjukat... Én tudom! Én olvastam ezt! Gyönyörűen, lelkesen, lelkesítően hazudnak! Van vigasztaló hazugság, kibékítő hazugság... A hazugság igazolja azt a súlyt, amely eltörte a munkás kezét, és a hazugság még az éhenhalókat is vádolni tudja... Én ismerem a hazugságot! Aki lélekben gyöngé... és aki idegen nedvekből él - annak kell a hazugság... Az egyiket fenntartja, a másik emögé rejtőzik, de aki a maga lábán áll... aki független és aki nem idegen kenyeret zabál, minek annak a hazugság? A hazugság a rabok és az urak vallása... Az igazság a szabad ember istene!

BÁRÓ

Bravó! Gyönyörűen mondtad! Egyetértek veled. Úgy beszélsz, mint egy tisztességes ember!

SZATYIN

Miért ne beszélhetne néha egy gazember úgy, mint a tisztességes emberek, ha a tisztességes emberek úgy beszélnek, mint a gazemberek? Igenis... Én sokat elfelejtettem, de egy és mást még tudok! Az öreg? Az okos ember volt... Az öreg úgy hatott rám, mint a sav a régi szennyes pénzdarabra... Igyunk az öreg egészségére! Tölts!

(Nasztya egy pohár sört tölt ki, és odaadja Szatyinnak.)

SZATYIN

(elmosolyodik) Az öreg önmagából él... Mindenre a maga szemszögéből néz. Egyszer ezt kérdeztem tőle: Nagyapó, miért élnek az emberek?... *(Igyekszik Luka hangján beszélni, és utánozza a modorát.)* "Hát a jobbért élnek az emberek, kedves fiam! Mondjuk, itt vannak az asztalosok és valamennyien szedett-vedett népség... És egyszerre születik közülük egy asztalos... olyan asztalos, akihez hasonlót még nem látott a világ; mindannyit fölülmúlja, s az asztalosok közt nincs hozzá hasonló. Az egész asztalos mesterségre rányomja a maga képét. És az asztalosok ügye húsz esztendővel megy egyszerre előre... Így a többiek is... A lakatosok... a csizmadiák és a többi munkásemberek... és a parasztok... és még az urak is a jobbért élnek! Mindegyik azt hiszi, hogy magának él, és kiderül, hogy a jobbért él! Száz évre... sőt lehet, még továbbra is, a jobb emberért élnek!"

(Nasztya mereven néz Szatyin arcába. Klescs abbahagyja a munkát a harmonikán, és szintén odafigyel. A Báró lehajtja fejét, halkan dobol ujjaival az asztalon. A Színész a kemencéről óvatosan le akar mászni a priccsre.)

SZATYIN

"Mind, úgy vannak, édes fiam, a jobbért élnek! Ezért minden embert tisztelni kell... Mert hiszen nem tudjuk, hogy milyen, hogy miért született, hogy mi telik ki tőle... Lehet, hogy a mi boldogságunkra született... A mi nagy hasznunkra... Ezért különösen a gyerekeket kell tisztelni, a kis gyermekeket! A gyermekeknek tér kell! A gyermekek életét ne zavarjátok... A gyerekeket tiszteljétek!"*(Csendesen nevet. Szünet.)*

BÁRÓ

(elgondolkodva) Igen... A jobbért? Ez... a családomra emlékeztet... Régi család... Katalin cárnő idejéből nemesek... Katonák... Franciaországból jöttek... szolgáltak, egyre följebb kerültek... I. Miklós alatt a nagyapám, Gustav Debillé... magas állást foglalt el... Gazdag volt... Sok száz jobbágya volt... lovai... szakácsa volt...

NASZTYA

Hazudsz! Nem volt...

BÁRÓ

(felugrik) Mi az? Mit beszélsz?

NASZTYA

Mindez nem volt!

BÁRÓ

(kiált) Háza volt Moszkvában! Háza Péterváron. Hintói... Címeres hintói!

(Klescs veszi a harmonikát, fölkel, félremegy, s onnan nézi a jelenetet.)

NASZTYA

Nem volt!

BÁRÓ

Fogd be a szád! De volt! Tucatjával volt lakája!

NASZTYA

(élvezettel) Nem volt!

BÁRÓ

Megöllek!

NASZTYA

(készül arra, hogy elfusson) Nem voltak hintói!

SZATYIN

Nasztyonka, hagyd el! Ne haragítsd...

BÁRÓ

Na, várj, te pizok! A nagyapám...

NASZTYA

Nem volt nagyapád! Semmi sem volt!

(Szatyin kacag.)

BÁRÓ

(a haragtól kifáradva leül a zsámolyra) Szatyin, mondd meg neki... ennek a rongynak... Te, te is nevensz? Te... te sem hiszed? *(Kétségbeesetten ordít, öklével üti az asztalt.)* Volt, az ördög vigyen el benneteket!

NASZTYA

(diadalmasan) Ááá, most érzed? Most tudod, mit érez egy ember, ha nem hisznek neki?

KLESCS

(visszamegy az asztalhoz) Azt hittem, verekedés lesz...

TATÁR

Áh, ostoba emberek, nagyon rossz emberek.

BÁRÓ

Nem engedem meg, hogy kicsúfoljanak! Nekem bizonyítékaim vannak... okmányaim, ti ördögök!

SZATYIN

Dobd el őket! És felejtsd el a nagyapád hintóit... a múlt hintójában sehová se utazhatsz...

BÁRÓ

De hogy meri ez?

NASZTYA

Na, nézd csak! Hogy én hogy merem?

SZATYIN

Látod, hogy mer. Mivel rosszabb ő nálad? Bár az ő múltjában valószínűleg nemcsak hintók nincsenek, hanem nagyapa sincs, és apa és anya sincs...

BÁRÓ

(megnyugszik) Az ördög vigyen el téged... Te nyugodtan tudsz gondolkodni... De énnem... úgy látszik, nincs jellemem...

SZATYIN

Szerez be. Hasznos dolog... *(Szünet.)* Nasztya, te bejársz a kórházba?

NASZTYA

Minek?

SZATYIN

Natasához.

NASZTYA

Jókor jut eszedbe! Rég kiment a kórházból... kiment és eltűnt! Nyoma veszett...

SZATYIN

Szóval, egészen elment?

KLESCS

Érdekes lesz, hogy melyik mártja be jobban a másikat. Vaszka Vasziliszát, vagy Vaszilisa Vaszkát.

NASZTYA

Vaszilisa kivágja magát! Ravasz az. De Vaszkát kényszermunkára küldik...

SZATYIN

Verekedés közben való emberölésért csak börtön jár.

NASZTYA

Kár. Szibéria jobb lett volna. Bár valamennyiőtöket... Szibériába... söpörnének benneteket, mint a szemetet... valahová egy gödörbe!

SZATYIN

(elcsodálkozik) Mit beszélsz? Megőrültél?

BÁRÓ

Fültövön csapom én ezt... a vakmerőségéért!

NASZTYA

Próbáld meg. Nyúlj csak hozzám!

BÁRÓ

Meg is próbálom!

SZATYIN

Hagyd! Ne nyúlj hozzá... Ne bántsd az embert! Nekem nem megy ki a fejemből... ez az öreg. *(Nevet.)* Ne bántsd az embert! És hát ha engem megbántottak egyszer... mégpedig egyszer s mindenkorra, egy egész életre... akkor hogy lesz? Megbocsássak? Senkinek semmit...

BÁRÓ

(Nasztyához) Meg kell értened, hogy én különb vagyok nálad! Te pizok!

NASZTYA

Ó, te szerencsétlen, hiszen úgy élsz rajtam, mint a féreg az almán!
(A férfiak kórusban felkacagnak.)

KLESCS

Ó... ez az ostoba! Szép kis alma!

BÁRÓ

Nem szabad... megharagudni rá... hiszen ez a nő idióta!

NASZTYA

Röhögtök? Hazudtok! Egyáltalán nincs kedvetek nevetni!

SZÍNÉSZ

(komoran) Vágj oda nekik!

NASZTYA

Ha tudnék! Ha én titeket... *(Felkapja az asztalról a csészét, és földhöz vágja.)* Így tennék veletek!

TATÁR

Mért töröd el az edényt, hé... Te bolond!

BÁRÓ

(fölkel) Nem, ezt most rögtön móresre kell tanítanom...

NASZTYA

(elszalad) Hogy vinne el az ördög benneteket!

SZATYIN

(utána) Hé! Elég! Kit akarsz megijeszteni? Mi van veled?

NASZTYA

Farkasok! Dögöljete meg! Farkasok!

SZÍNÉSZ

(komoran) Ámen!

TATÁR

Uu! Gonosz asszony, orosz asszony! Orcátlan... Mert szabad! A tatár asszony az nem! A tatár asszony ismeri a törvényt!

KLESCS

El kellene verni...

BÁRÓ

Alávaló!

KLESCS

(a harmonikát próbálja) Most kész! De a gazdája nem jön érte, bolond az a legény...

SZATYIN

No, most - igyál!

KLESCS

Köszönöm, de már ideje lesz lefeküdni...

SZATYIN

Megszoktál már bennünket?

KLESCS

(iszik s elmegy a sarokba a priccshoz) Mindegy... Mindenütt emberek vannak... Eleinte - nem látod ezt... Aztán észreveszed... kiderül, hogy mind emberek... No, nem tesz semmit!

(A Tatár kiterít valamit a priccstre, letérdel és imádkozik.)

BÁRÓ

(Szatyinnak, a Tatárra mutat) Nézd csak!

SZATYIN

Hagyd. Derék fiú ez... Ne zavard. *(Nevet.)* Ma én - jó vagyok... Fene tudja, miért!

BÁRÓ

Te mindig jó vagy, ha iszol... És okos is...

SZATYIN

Ha részeg vagyok... minden tetszik nekem... Igenis... Ez imádkozik? Gyönyörű! Az ember hisz vagy nem hisz... az ő dolga! Az ember szabad... Mindenért maga fizet: hitért, hitetlenségért, szerelemért, okosságért. Az ember mindenért maga fizet, s ezért az ember - szabad! Az ember az igazság! Mi az ember? Nem te, nem én, nem ők... Nem! Hanem te, én, ők, az öreg. Napoleon, Mohamed... minden egyben! *(Ujjával a levegőbe emberalakot rajzol.)* Érted ezt? Ez óriási! Ebben van minden kezdet és minden vég... Minden az emberben, minden az emberért! Csak az ember létezik, minden egyéb - csak az ő kezének és agyának alkotása! Em-ber! Ez gyönyörű! Ez büszkén... hangzik! Em-ber! Tisztelni kell az embert! Nem sajnálni... Nem megalázni a sajnálkozással... Tisztelni kell! Ígyunk az emberre, Báró! *(Föláll.)* Jó az, ha az ember embernek érzi magát. Én börtönlakó, gyilkos, gazember vagyok - igen! Ha megyek az utcán, az emberek úgy néznek rám, mint a gonosztevőre... És elhúzódnak és megnézegetnek... És gyakran azt mondják nekem: "Te gyalázatos! Sarlatán! Dolgozz!" Dolgozzak? Minek? Hogy jóllakjam? *(Nevet.)* Mindig lenéztem az olyan embereket, akik túl sokat gondoltak arra, hogy jóllakjanak. Nem ez a fontos, Báró, nem ez a fontos! Az ember - több annál - több annál, hogy csak jóllakjék.

BÁRÓ

(fejét csóválja) Te meg tudod ítélni... Ez jó... Ennek így kell lenni, ez melegíti a szívet... De énnálam ez nincsen... Én ezt nem tudom! *(Körülnéz és halkán, óvatosan.)* Néha, barátom, én félek... Érted? Félek... Mert mi lesz ezután?

SZATYIN

(járkál) Ostobaság! Kitől féljen az ember?

BÁRÓ

Tudod... amióta csak emlékszem... valami köd van a fejemben... Soha én semmit nem értettem meg. Valahogy kényelmetlen... Mintha egész életemben mindig csak átöltöztem volna. De miért? Nem értem. Tanultam - a nemesi apródiskola egyenruháját viseltem... De mit tanultam? Nem emlékszem... Megnősültem, fölvettem a frakkot, aztán a hálóköntöst... Csúnya asszonyt vettem feleségül és miért? Nem értem... Mindent feléltem, amim volt - szürke kabátot és barna nadrágot viseltem... De hogy miképpen mentem tönkre... nem vettem észre... Szolgáltam a pénzügyi kamarában... Volt egyenruhám, kokárdás sapkám... Kincstári pénzt sikkasztottam - rám húzták a fegyencöntöst... és aztán fölvettem ezt a ruhát... És mindez... mintha álom lett volna... Nevetséges, mi?

SZATYIN

Nem nagyon... Inkább ostoba.

BÁRÓ

Igen... Én is azt hiszem, ostoba... De valamiért mégiscsak születtem, mi?

SZATYIN

(nevetve) Valószínűleg... Az ember a jobbért születik! *(Bólint.)* Úgy van... Helyes!

BÁRÓ

Ez a... Nasztya! Elfutott... Hová? Megyek, megnézem... Hol van? Mert hiszen mégiscsak... Ő...
(Elmegy. Szünet.)

SZÍNÉSZ

Te, Tatár! *(Szünet.)* Herceg!

(Tatár odafordítja fejét.)

SZÍNÉSZ

Értem is... imádkozz...

TATÁR

Mi az?

SZÍNÉSZ

(halkan) Imádkozz értem!

TATÁR

(hallgat, majd) Magad imádkozz...

SZÍNÉSZ

(gyorsan lemászik a kemencéről, az asztalhoz megy, reszkető kézzel pálinkát tölt, megissza és csaknem futva megy ki a folyosóra) Elmegyek!

SZATYIN

Hé, te! Szikamber! Hová? *(Fütyül.)*

(Bejön Medvegyev női vattás kabátban, vele Bubnov; mind a ketten részegek, de nem nagyon. Bubnov egyik kezében egy perezfűzér, a másikban füstölt hal, hóna alatt egy üveg pálinka, a kabátja zsebében még egy.)

MEDVEGYEV

A teve olyasféle állat... mint a számár. Csak nincs füle neki...

BUBNOV

Hagyd már! Te vagy olyasféle, mint a számár.

MEDVEGYEV

A tevének egyáltalában nincs füle... A teve az orrával hall...

BUBNOV

(Szatyinhoz) Barátom! Kerestelek, minden kocsmában, lebuiban! Vedd el az üveget, tele van a kezem!

SZATYIN

Tedd le a perezet az asztalra, egyik kezed fölszabadul.

BUBNOV

Valóban! Ó, te... őrmester, ide nézz, hát nem okos ember ez?

MEDVEGYEV

A csirkefogók mind okosak... Ezt én tudom. Ész nélkül nem boldogulnának. A jó ember akkor is jó, ha buta, de a rossznak okvetlenül okosnak kell lenni. De a teve dolgában nincs igazad... A teve utazásra való állat... Szarva nincsen... és foga sincsen.

BUBNOV

Hol vannak az emberek? Miért nincs itt senki? Hé, bújj ki... megvendégellek. Ki van ott a sarokban?

SZATYIN

Hamar eliszod a pénzedet, te madárijesztő!

BUBNOV

Bizony, hamar. Most csak kurta kis tőkét gyűjtöttem... Ferdenyakú! Hol van a Ferdenyakú?

KLESCS

(az asztalhoz megy) Nincs itt...

BUBNOV

U-urrr! Kutyuskám! Rud-rud-rud! Pulyka! Ne ugass, ne morogj! Dalolj, sétálj, ne lógasd az orrod... Mindenkit megvendégelek! Én, komám, szeretem a vendégséget. Ha én gazdag lennék... én ingyen kocsmát nyitnék! Bizonyisten! Zenével, tánccal... Gyere, dalolj, egyél, hallgasd a nótát. Vigadjon a lelked! Szegény ember... gyere hozzám az ingyen kocsmába! Szatyin, én... én most neked... vedd el a fele pénzemet! Nesze, itt van!

SZATYIN

Add ide rögtön az egészset...

BUBNOV

Az egész tőkét? Rögtön? Na! Nesze egy rubel... És még húsz kopejka, öt kopejka és még két kopejka. Több nincs...

SZATYIN

Na, jó! Nálam megszaporodik... Én majd kártyázom velük...

MEDVEGYEV

Én tanú leszek, hogy átadtad a pénzedet megőrzésre. Hányadika van ma?

BUBNOV

Te? Te tevé... Nekünk nem kell tanú...

ALJOSKA

(bejön mezítláb) Komák! Nedves lett a lábam!

BUBNOV

Gyere, nedvesítsd meg a torkod! Akkor jó lesz! Te, kedves fiú, dalolj és húzd a nótát... Nagyszerű lesz! De inni - az felesleges! Mert az, komám, káros... Inni káros!

ALJOSKA

Azt látom rajtad. Te csak akkor hasonlítasz emberre, ha részeg vagy... Klescs! Megcsináltad a harmonikámat? *(Énekel és táncol hozzá.)*

<i>Hej,</i>	<i>ha</i>	<i>a</i>	<i>képem,</i>	<i>ha</i>	<i>a</i>	<i>képem</i>
			<i>Gyönyörű</i>	<i>nem</i>		<i>volna,</i>
			<i>Szomszédasszony,</i>			<i>komámasszony,</i>
			<i>Értem</i>	<i>nem</i>		<i>bomolna.</i>

Fázom, komáim! Hideg van!

MEDVEGYEV

M-mmond, ha szabad érdeklődnöm, micsoda szomszédasszonyról van szó?

BUBNOV

Hagyd el! Te, komám, most hallgass! Te már nem vagy rendőr, nem ám! Nem vagy rendőr, és nem vagy nagybácsi se...

ALJOSKA

Te most csak a néni férje vagy!

BUBNOV

Az egyik unokahúgod a börtönben és a másik halódik...

MEDVEGYEV

(büszkén) Hazudsz, nem halódik, csak nyomtalanul eltűnt!

(Szatyin nevet.)

BUBNOV

Mindegy az, komám, akinek nincs unokahúga... az nem nagybácsi.

ALJOSKA

Kegyelmes uram! Nyugalmazott sóhivatali titoknok!

	A	komának	pénze	van,
		Nekem	garasom	sincs,
	De	azért	vidám	vagyok,
Se	búm,	se	bajom	nincs!

Hideg van!

(Bejön Ferdenyakú, aztán - a felvonás végéig - még néhány alak, férfi és nő. Levetköznek, lefeküsznek a priccsre, dörmögnek.)

FERDENYAKÚ

Bubnov! Miért szaladtál el?

BUBNOV

Gyere ide, ülj le... Daloljunk, komám. Az én kedves nótámat... he?...

TATÁR

Éccaka aludni kell, nótát dalolni nappal kell!

SZATYIN

Nem számít, herceg! Te is gyere ide!

TATÁR

Mi az, hogy nem számít? Lárma lesz... Ha nótát dalolnak, lárma szokott lenni...

BUBNOV

(hozzá megy) Herceg, mi van a kezekkel? Levágták a kezedet?

TATÁR

Miért? Még várunk... Lehet, hogy nem kell levágni... Nincs a kéz vasból, könnyű levágni.

FERDENYAKÚ

A te dolgozol, Hasszán! Kéz nélkül te semmit se érsz! A mi fajtánkat keze és háta szerint becsülik meg... Ha nincs kéz - nincs ember. De azért a te dolgozol... Gyere, pálinkát inni... Nincs annál jobb!

KVASNYA

(bejön) No, kedves lakóim! Odakint, odakint, hideg és nedves... Itt van az én bakterom? Hej, bakter.

MEDVEGYEV

Parancs!

KVASNYA

Már megint az én kabátomat hurcolod? És mintha te... egy kicsit, ha? Mit jelent ez?

MEDVEGYEV

Bubnovnak... neve napja van, és hideg van... és nedves az idő!

KVASNYA

No, nézd, még hogy nedves! Ne bomolj... Eriggy aludni...

MEDVEGYEV

(*kimegy a konyhába*) Aludni tudok... akarok is... ideje!

SZATYIN

Te... Miért vagy olyan szigorú hozzá.

KVASNYA

Nem lehet, barátom, másképp, egy ilyen férfit csak szigorúsággal lehet tartani. Közös háztartásban élünk; azt hittem, hogy hasznom lesz belőle... Hiszen katonaember, és ti vademberek vagytok... Én meg csak asszony vagyok. Ő meg iszik! Ez nekem nem tetszik!

SZATYIN

Roszul választottad meg a segítségedet.

KVASNYA

Nem, azért nem rossz... Te nem akarsz velem élni... te ilyen ember vagy... És ha elkezdenél élni velem, egy hét alatt... elkártyáznál engem mindenestül.

SZATYIN

(*nevet*) Ez igaz, gazdasszony, én elkártyázom...

KVASNYA

Nini, Aljoska!

ALJOSKA

Igen, itt vagyok.

KVASNYA

Te, mit fecsegsz te énrólam?

ALJOSKA

Én? Mindenfélét. Mindenféle jót. Ez aztán, mondom én, ez aztán az asszony! Csudálatos! Húsa, zsírja, csontja - tíz pud, de agyveleje egy szemernyi se!

KVASNYA

No, hazudsz. Van énnekem agyam veleje sok is... De nem, miért beszéled azt, hogy a bakteromat verem?

ALJOSKA

Azt hittem, hogy verted, mikor a hajánál fogva cibáltad...

KVASNYA

(*nevet*) Te ostoba. Tégy úgy, mintha nem látnád. Minek a szemetet kivinni a házból? Még szégyelli is... A te pletykád miatt elkezdett inni...

ALJOSKA

Azt hiszem, igazat mondanak, ha azt mondják, hogy a tyúk is iszik! (*Szatyin, Klescs nevet.*)

KVASNYA

Uh, te vigyori! Micsoda ember vagy te, Aljoska?

ALJOSKA

Elsőrendű ember. Mindenhez értek! Ahová a szemem néz, odahúz engem az ész!

BUBNOV

(*a Tatár priccse körül*) Gyerünk! Mindegy, aludni úgyse hagyunk! Énekelni fogunk... egész éccaka! Ferdenyakú!

FERDENYAKÚ

Énekelni? Azt lehet...

ALJOSKA

Én majd játszom!

SZATYIN

Mi meg hallgatjuk!

TATÁR

(mosolyogva) Te, Bubnov, te, sátán... Hozd ide a pálinkát. Dalolni fogunk, mulatni fogunk, s ha jön a halál, meg fogunk halni.

BUBNOV

Tölts neki, Szatyin! Ferdenyakú, ülj le. Hé, komáim! Nem sok kell az embernek. Lám én leittam magam és örülök. Ferdenyakú! Gyújts rá... a kedvenc nótámra! Énekelek... táncolok!...

FERDENYAKÚ

(énekel)

Fölkel a nap s lehanyatlik...

BUBNOV

(belevág)

S börtönöm sötét marad...

(Az ajtó gyorsan kinyílik.)

BÁRÓ

(a küszöbön állva bekiált) Hé... ti! Gyere... Gyertek ide! Az udvarra... Ottan... A Színész... Fölakasztotta magát!

(Hallgatnak, mind a Báróra néznek. A háta mögött megjelenik Nasztya, és lassan, tágra nyílt szemmel, az asztalhoz megy.)

SZATYIN

(halkan) Eh... elrontotta a nótát... Ez a bolond!

Függöny